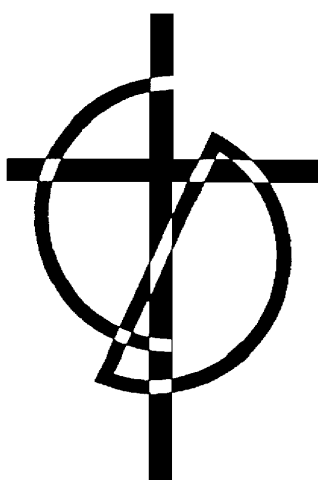

ÖKUMENÉ

2012/2

A TARTALOMBÓL

Kókai Nagy Viktor: Egy csipetnyi Barth ✠ *Kránitz Mihály: A „vegyes” házasságok ökumenikus kihívásai* ✠ *Antal István: A Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat* ✠ GENFEST ✠

(74.)

Borító 2

ÖKUMENÉ

Ökumenikus negyedéves folyóirat
XIX. évfolyam 2. szám

(74. Krisztusi Ökumené füzet)

A
Keresztény Ökumenikus Baráti Társaság
közhasznú szervezet,
támogatói tiszteletpéldányt kapnak

Az OTP-nél vezetett számlájának száma:
11711034–20081971

Kiadja a
K Ö T
Keresztény Ökumenikus Baráti Társaság
1015 Budapest, Donáti u. 61.
Tel/Fax: 2011-064

Felelős szerkesztő:
Dr. Vető István

Felelős kiadó:
A KÖT elnöksége

Tördelőszerkesztő:
Keszthelyi András

Készült az Axol Print Kft. nyomdában.
Felelős vezető: Berend Gábor

honlap:
<http://bocs.hu/okumene/oku.htm>

ISSN 1218-795X

Szerkesztők:
Boronkainé Salacz Ágnes
Dr. Fekete Márton
Ft. Dr. Török Csaba

Szerkesztőbizottság:
Aszalós János
Ft. Dr. Bábel Balázs
Duka Erika
Dr. Hojcska Mária
Ihrig Dénes
Kalota József
Dr. Medgyesi György
Dr. Pruzsinszky József
Rozs-Nagy Szilvia
Rippel Géza
Nt. Dr. Tóth Károly

Munkatárs: Szlepák Tímea

A Keresztény Ökumenikus Baráti Társaság
örökös elnöke:
Dr. Gaizler Gyula
örökös tiszteletbeli alelnöke:
Dr. Gyökössy Endre

Írásaink az egyes szerzők
véleményét tükrözik.

A közlésre szánt kéziratokat a felelős szerkesztő, dr. Vető István címére – 1026 Budapest, Balogh Ádám u. 18/C – kérjük küldeni. A szöveget lehetőség szerint mágneslemezen vagy e-mail-en is küldjék el szerzőink. A felelős szerkesztő e-mail címe:
vetoie3840@gmail.com

SZERZŐINK

Antal István 1985-ben született Szabadszálláson. Pécsen végzett szociálpolitikai szakon. Házas, Szigethalmon él feleségével. Megalakulása óta a Jezsuita Roma Szakkollégiumban dolgozik.

Farkas Enikő 1982-ben Budapesten született. Végzettsége szerint kertészmérnök, illetve evangélikus katekéta-lelkipásztori munkatárs, jelenleg gyakorló anyuka. A Fokoláre mozgalommal férje családja révén ismerkedett meg, akik a káposztásme gyeri plébánia alapító tagjai. Második gyermeküket várják. Ökumenikus házasságukat a fokoláre lelkiség felfedezése egyre inkább gazdagítja, segítségükre van a hasonló házaspárokért, illetve magáért az ökumenéért is érzett felelősségükben.

Fialovszky Dóra 1974-ben született Budapesten, katolikus, a Fokoláre Mozgalom közösségének elkötelezett tagja. Pár évig Prágában, majd Moszkvában élt az ottani közösségben. Gyógypedagógiát tanult, most korai fejlesztésben dolgozik.

Dr. Kókai Nagy Viktor Budapesten és Jénában végezte teológiai tanulmányait (1991-1996; 1996-1998). Doktori disszertációját („A nagyobb igazság, mint értelmezési kulcs a Hegyi Beszédhez”) 2004-ben védte meg a Károli Gáspár Református Egyetemen. 2004-2005 között a KRE Hermeneutikai Tanszékén tudományos segédmunkatárs. 2006 óta a Református Közéleti és Kulturális Központ Alapítvány megbízott igazgatója, 2007 óta a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Újszövetségi Tanszékének adjunktusa.

Dr. Kránitz Mihály 1959-ben született Budapesten. Filozófiai és teológiai tanulmányait az esztergomi és a budapesti szemináriumban végezte. 1989-ben szentelték pappá. 1990-ben doktorált a budapesti Hittudományi Akadémián. 1991-1993 között Rómában tanult. 1993-tól tanít a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen. Tagja az Evangélikus Hittudományi Egyetem Doktori és Habilitációs Tanácsának. 2006-tól az általa alapított Ut Unum Sint Ökumenikus Intézet elnöke. Utóljára lapunk 67. számában jelent meg írása.

Dr. Solt Pál 1937-ben született Szentendrén. 1960-ban végezte el az ELTE Állam- és Jogtudományi Karát. 1964-ben nevezték ki bírónak. 1990 és 2002 között a Legfelsőbb Bíróság elnöke, 2006 és 2011. között a Magyar Bíróképző Akadémia igazgatója. Nős, egy gyereke és két unokája van Római katolikus, az 1970-es évektől tagja volt a I. kerületi Szent Anna plébánia egyházközségi képviselő testületének. 1975. óta szoros baráti kapcsolat fűzi a Taizéi Közösséghez. Utóljára lapunk 60. számában jelent meg írása.

Ö K U M E N É

2012/2

TARTALOM

ELŐADÁSAINK

- Kókai Nagy Viktor: Egy csipetnyi Barth 1
Kránitz Mihály: A „vegyes” házasságok ökumenikus kihívásai..... 12
Solt Pál: Az egység útjai – a Taizéi Közösség..... 22

ÍRÁSAINK

- Antal István: A Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat 24

GENFEST 2012

- Farkas Enikő, Fialovszky Dóra: Építsünk hidakat, váljunk híddá..... 27
Beszélgetés a Fokolaré szerbiai közösségének két tagjával..... 30

HÍREK – KÖNYVISMERTETÉS – BESZÁMOLÓ – ÚTINAPLÓ

- Ökumenikus hírek 32
Joseph Ratzinger – XVI. Benedek: A názáreti Jézus II. kötet..... 36
Nagypál Szabolcs – Dobos Károly Dániel (szerk.): Kizöldülő olajfa..... 41
Konferencia a dialógusról – 2012 szeptember 21-22. 42
Ökumenikus töredékek Iránból 43

BÚCSÚZTATÓ

- Heller György halála..... 44

Minden kedves Olvasónknak,
Barátainknak áldott, kegyelmekben gazdag
Karácsonyt és boldog Újesztendőt kíván
az ÖKUMENÉ szerkesztőbizottsága

KÓKAI NAGY VIKTOR
Egy csipetnyi Barth*

A XX. század végén, a XXI. század elején a protestáns gondolkodásban egyfajta Barth reneszánsz figyelhető meg. Nyilván ez annak köszönhető, hogy a korábbi évszázad számos problémája továbbra is aktuális, megoldatlan, illetve annak, hogy Karl Barth gondolatai képesek válaszokat megfogalmazni az újabb kérdésekre is. Mindazonáltal az előadásra felkérésben, amelyért ezúton is köszönetet mondok *Krántz Mihálynak*, mégsem ennek a reneszánsznak a megjelenését érzem, hanem az őszinte érdeklődését, ami véleményem szerint talán még fontosabb.

Amikor az utókor visszaemlékezik a XX. századra, nem a század elejét jellemző pozitív világkép, a fejlődésbe vetett optimista hit és az ennek lehetőséget teremtő béke fog az eszébe jutni, de sokkal inkább a pusztulásnak és pusztításnak a század közepén elszabadult fekete démona. Alapjában véve a XX. századot az a gondolat határozta meg, hogy meg kell változtatni az embert. Az ember megváltoztatása és az „új” ember alkotása minden esetben azzal jár azonban, hogy a régit el kell pusztítani. A projekt azonban, éppenséggel radikális volta miatt magával hozta azt is, hogy megvalósításában az egyes emberi életek szingularitása nem igazán számított, hiszen egyszerűen arról a nyersanyagról volt szó, amelyből az „új” embernek meg kellett születnie. Éppen ezért a XX. századi teológia helyzetét elsődlegesen az ember elembertelenedésének képe határozza meg, melyet hagyományosan a koncentrációs táborokhoz kötünk, de kiegészíthető a kép a hidegháború korának retteneteivel, vagy a szovjet gulágokkal is, mint ahogyan ide sorolhatjuk – ha csak a szomszédos országokra gondolunk – a '90-es évek véres harcát az egykori Jugoszláviában.¹ Ezzel együtt járt a XX. század megoldatlan problémája is, hogy ebben a században minden eddigénél több embert öltek meg különböző háborúkban, illetve törzsi villongásokban. Világméretben a kommunikáció fejlődése mellett a társadalmi szerkezet rohamos változása állt be, ennek következtében a hagyományos értékek és értékrendek változása figyelhető meg.

---

* Előadás formájában elhangzott 2011. november 3-án a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karán, az „Együtt az úton: ökumenikus találkozások és előadások” című sorozatban.

Vallási területen a XX. század olyan nagy változásokat hozott, mint pl. az ökumenikus mozgalom kiterjedése, s nem csupán a keresztyénség vonatkozásában, az Egyházak Világtanácsának megalakulása, a II. Vatikáni Zsinat, a keresztyénség és az iszlám rohamos terjedése Afrika és Ázsia országaiban.

Barth teológiája

Életrajz²

Karl Barth 1886-ban született Baselban. Jómódú polgárcsalád leszármazottja, édesanyja Anna Sartorius, apja Fritz Barth, a berni egyetem egyháztörténész professzora. A szülői házban egy hagyományos svájci, református keresztyénséget ismer meg, melynek komolysága és mélysége a későbbi éveket is meghatározza. Teológiai tanulmányait 1904-ben kezdi meg Bernben. Az 1906/07-es tanévet Berlinben tölti.

1911-ben Barthot kinevezik, majd meg is választják az Aargau kantonban fekvő Safenwill falu lelkészévé. Szociális érzékenységgel nem feltétlenül szerez jó pontokat a falut irányító nagyiparosok körében. Lelkipásztori szempontból Safenwill abszolút kudarcc volt, különösen az első években – néha teljesen üres templomnak prédikált. Itt kerül kapcsolatba a szociáldemokrata mozgalommal, melynek élete végéig aktív támogatója és a Szociáldemokrata Párt tagja lesz. Sorozatosan tart előadásokat lelkészértekezleteken, illetve a vallásos szocializmus képviselői körében is.

Barth első nagy visszhangot kiváltó műve a Római levélhez írt kommentárja volt, amely 1919-ben jelent meg. Ebben a munkában annak a teológiai gondolkodásbeli krízisnek a lecsapódását észlelhetjük, amelyet Barth maga egy történelmi eseményhez köt. Számára a korabeli akadémiai teológia szavahihetősége akkor omlott össze, amikor 93 német vezető értelmiségi, közöttük Herrmann, von Harnack és mások is egy olyan nyílt levelet tettek közé, melyben II. Vilmos német császár háborús politikája mellett foglaltak állást. A német protestantizmus felfigyelt az új, szokatlan hangra és ennek következtében Barthot meghívták a Göttingeni Egyetem újonnan felállított református teológia és egzegézis tanszékére tanárnak. 1922-ben megjelenik Római levél kommentárjának teljesen átdolgozott második kiadása, majd 1924-ben megjelenteti dogmatikai előadásait is az „Unterricht in der christlichen Religion” címen.

1925-30 között Münsterben lesz a rendszeres teológia tanára. A münsteri évek csak tovább érelik azon meggyőződését, hogy a Kijelentésen, és csak a Kijelentésen alapuló teológia az, mely a teológia paradox jellegének megfelel. 1930-35 között Bonnban dolgozik, ugyancsak a dogmatika tanszéken. Ezekben az években a skolasztikus teológiával és Kierkegaarddal való foglalkozása vezette el annak a felismerésére, hogy a római katolikus teológia analogia entis-e (ami azt tanítja, hogy lényeg szerint való kapcsolat van az Isten megismerése és az emberi önismeret között) tulajdonképpen nem egyéb önámításnál, mert Isten lényege szerint más, mint az ember. Nem a léthez feltétlenül kapcsolódó, és mint olyan szükségszerű az ember istenismerete, hanem Isten ajándéka a hitben. Ezek a gondolatok vezetnek rá, hogy dogmatikai nézeteit szélesebb nyilvánossággal is megismertesse és így jelenteti meg a főművének számító Kirchliche Dogmatik (KD) első félkötetét 1932-ben.

ELŐADÁSAINK

A következő évek komoly politikai harcot és teológiai kiállást követeltek meg. Barth részt vesz a német Hitvalló Egyház munkájában, mely a hitleri politika által uralt egyházban igyekezett az evangélium szellemét életben tartani. A híres, 1933-ban keletkezett Barmeni Hitvallásnak Barth az egyik ihletője és megfogalmazója. Ebben a Hitvalló Egyház kifejezte azon hitét, hogy az egyház egyedüli feje Jézus Krisztus. A politikai tevékenység magára vonja a náci politika és államapparátus figyelmét és Barth hamarosan politikai támadások keresztútjába kerül. Mivel nem tesz hűségesküt a Führerre, 1935. november 26-án felfüggesztik hivatalából és Németország elhagyására kényszerül. Két napig munkanélküli, már 1935 november 28-án meghívást nyer a Baseli Teológia Dogmatikai Tanszékére, ahol haláláig dolgozik.

Ezen idő alatt írja meg monumentális művét a KD-t. Tevékenysége azonban továbbra sem korlátozódik csupán a tudomány területére. Politikai véleményét nem rejti véka alá, amiért számos kritika is éri – jegyezzük meg, alkalmanként joggal. Ugyanakkor senki nem kérdőjelezi meg teológiája jelentőségét, így a katolikus egyház is számos kérdésben kikéri a véleményét. 1963-ban meghívást kap a II. Vatikáni Zsinatra, de betegség miatt ezen nem tud részt venni. Végül 1966-ban utazik el a Vatikánba és találkozik VI. Pállal.

Barth ebben az időszakban már súlyos beteg, több operáción van túl. 1966-tól még szemináriumot tart a Baseli Teológiai Fakultáson, majd 1968-ban hal meg baseli otthonában.

Barth teológiája³

Teológiai gondolkodását jelentős mértékben meghatározta azon alapfelismerés, hogy az Isten minőségileg más (*totaliter aliter*), mint az ember. A keresztény, akinek a társadalomban kovászként kell hatnia, az nem az ember, hanem „Krisztus”. Az emberi, mégoly nagyszerű igyekezetek, forradalmi igények és Isten országának valósága között egy olyan minőségi ellentét van, amelyet nem lehet egyszerűen feloldani.

Barth az „Isten az Isten” tautológiát dolgozza fel. Alapgondolata az a „lehetetlen lehetőség”, amely az embernek az Isten megismerésével kapcsolatos helyzetét jellemzi. „Teológusokként Istenről kell beszélnünk. De hát mi emberek vagyunk, és mint olyanok nem tudunk Istenről beszélni. ... a ‚szükséges’ és a ‚nem lehet’ kettősségében kell Istennek tiszteletet adnunk... Vajon a teológia valaha is továbbléphet a krisztológiai prolegomena kérdésénél? Lehetséges, hogy a prolegomenával már mindent elmondtunk? ... Mert ki az közülünk, aki „Jézus Krisztust” tudja szólni. Ő tudniillik egy olyan új esemény, melyhez nem vezet út, melyre nézve nincsen az embernek receptor szerve, mert az út és a felfogó szerv maguk Újak.” Véleménye szerint a teológiai gondolkodás, s ezzel a hit racionalitását és plauzibilitását nem az empirikusan megismert világ fogalomrendszeréhez való alkalmazkodás adja, hanem annak éppen megfordítva kell lennie. Az Isten országáról való beszéd önmagából meríti hitelességét és határozza meg az empirikusan megismerhető világ valóságát. A hitbeli kijelentéseknek megvan a maguk belső koherenciája, s hitelességüket innen merítik. A valóság, plauzibilitás és racionalitás ezen új meghatározása a barthi teológiai gondolkodás sajátossága és igazából a KD kötetekben jut érvényre.

ELŐADÁSAINK

A KD Barth főműve, amelyet 1932-1967 között jelentetett meg több kötetben. Az eredetileg öt kötetre tervezett munka csonka, az eszkatológiával foglalkozó ötödik kötet nem jelent meg.

Már az első kötet első mondata, sőt a mű címe is programatikus. A svájci teológus egyházi dogmatikát ír, mert meggyőződése hogy a dogmatikának köze van az egyházhoz. Ez azt is jelenti, hogy a teológia ebben a felfogásban az egyház bizonyágtételét fogalmazza meg kritikus formában. A dogmatika tehát nem csupán hittartalmat leíró tudomány, de egyben korrektív és kritikai funkciót tölt be. A Prolegomena első mondatai ezt így fogalmazzák meg: „A dogmatika, mint teológiai diszciplína a keresztény egyház önvizsgálata a maga sajátos, Istenről való beszédének tartalmára nézve.”⁴ Az ilyen módon művelt teológiai tudományban az egyház nem csupán Istenhez való kapcsolatát fogalmazza meg, de ugyanakkor emberi felelősségét és az egyház cselekedeteinek alapvető humanitását is. A teológia feladata ennek fényében az Istenről való beszéd kritikája és korrektúrája.

Barth a maga gondolkozásában szigorúan trinitárius gondolkodó. Figyelmet érdemel Barth istentana és krisztológiája, mivel a Krisztus klasszikus hármasságát a KD átfogalmazta. Jézus Krisztus az igaz tanú, az igaz kezes, az igaz ember, aki egyben igaz bíró is. (ld. Heidelbergi Káté: próféta, főpap, király megjelöléseket Krisztus tisztségeire nézve) A KD „Az Úr, mint szolga, a szolga, mint Úr” ellentétpárokban beszél arról, amit Krisztus az emberekért, az elesett teremtésért tesz, ti. megerősíti Isten kegyelmi szövetségét a világgal. Teljesen új és megdöbbentő az, ahogyan ebben a teológiai gondolkodásban Krisztus teljességgel az emberek helyére lép az ítéletben.⁵

A KD sajátossága, hogy a dogmatika és etika kérdéskörét egybeolvasztja.⁶ Minden absztrakt hittételnek meg kell legyen a maga konkrét következménye, minden dogmatikai kijelentés etikát is implikál egyben. Ennek következménye az, hogy Barth a Törvény és Evangélium hagyományos sorrendjét megfordítja, anélkül, hogy ezzel a két fogalom egymáshoz való dialektikus viszonyát elvetné.⁷ Éppenséggel ebben a viszonyban válik nyilvánvalóvá az Isten igenje az emberi életre, mely azonban a bűnre kimondott határozott nem is. A KD gondolkozásában a bűn nem igazi valóság, Krisztus felől nézve már megítéltetett, de az emberi létben a Semmisnek is ereje és megnyilatkozási formái vannak.⁸ Barth gondolkodásában a Semmis léte a nemlét, helye a non-hely, valósága – Isten szemszögéből nézve – látszatvalóság. A gyakran megfogalmazott vád, hogy a barthi teológia nem veszi komolyan a bűn ontológiai jelentőségét nem állja meg a helyét akkor, ha látjuk a komoly krisztológiai és szoteriológiai alapvetést, mely a bűnös ember helyére Krisztust állítja, mint az egyetlen elvetettet.⁹

Az állatorvosi lovak

Predestináció tan

Otto Weber írja egy helyen, hogy Barth a predestináció tan „szinte minden ’botrány követ’ eltávolította azzal, hogy a predestináció tant a krisztológiába zárta.” Barth predestinációról szóló gondolatainak ez adja a valódi újszerűségét, pontosabban az ebből levont végkövetkeztetés, miszerint az eleve elrendelést eredetileg és döntő

ELŐADÁSAINK

---

módon úgy kell értelmeznünk, mint Jézus Krisztus kiválasztását. A szó legszorosabb értelmében csak őt tekinthetjük kiválasztottnak és jelölhetjük ezzel a kifejezéssel.¹⁰ Ugyanakkor nagyon érdekesnek tartom, hogy a krisztológia mellett rendkívül hangsúlyos szerepet kap nála az ekkleziológia kérdésköre is.¹¹ Ahogyan Barth kifejti a Róm 8,28-hoz kapcsolódóan, „Istent szeretni nem valamiféle lehetősége az emberi magatartásnak. Ott visszhangozhat a fülünkben, ha meghalljuk a teremtmények sóhaját és az ajkunkra tódul, ha mi magunk sóhajtunk. Megnyilvánulhat az imádságunkban, vagy az imádkozni-nem-tudásunkban. Isten szeretete a legmélyebb tárgyilagosság életünk problémáival szemben.”¹² Amikor az ember eljut arra a kérdésre, hogy tulajdonképpen ki is vagyok én, akkor érti meg, mit jelent szeretni Istent. Amikor meginog az önbizalma, a teremtményi létébe vetett bizalma – szembesülve a múlandósággal, a végességgel, a kiszolgáltatottsággal; és itt látjuk a Pál által hirdetett evangélium csodás erejét, hogy éppen ezek azok a hatalmak, melyek nem szakíthatnak el Istent szeretetétől (Róm 8,38k). De mégsem az emberi teljesítményen múlik, hogy kik szeretik Istent. A svájci teológus így folytatja: „Semelyik ember nem jut önmagától abba a helyzetbe, hogy elfogadja a kegyelmet, senki nem tehet ezért semmit, hogy ilyen helyzetbe kerüljön. De már az maga kegyelem, hogy az ember ember lehet, aki kegyelmet nyerhet Istentől.”¹³ Sőt „*quantitativ* módon fel sem lehet tenni a kérdést, hogy kik azok, akik Istent szeretik”. Csupán egyet állíthatunk biztosan: mindenkinek adott a lehetőség, hogy keresztyénné legyen, ez egy elérhető, de egyben örökké elérhetetlen cél az ember számára,¹⁴ arról nem is beszélve, hogy részesedni a kiválasztásban nem az ember (jó vagy rossz – lásd Róm 9,11) cselekedetein múlik, hanem egyedül Isten elhívásán.¹⁵ Erre figyelmeztet bennünket az „arany lánc” (Róm 8,29k) – nem a mi akarattunkból és nem a mi igyekezetünk által (vö. Róm 9,15k), hanem Isten végzése szerint hívtak el azok, akik Istent szeretik, a cselekvésre.¹⁶ A jó cselekedet pedig nem más, mint „az embernek az a cselekedete, amivel hálát ad Isten kegyelmért. Semmi más? Nem, semmi más! Mert minden jó, amit így nevezhetnénk, a hit, a szeretet, a reménység, csupán olyan elgondolható erények és kötelezettségek, amelyek benne foglaltnak ebben az egyben: miszerint az embernek hálásnak kell lennie Isten kegyelméért.”¹⁷ Vagyis az ember cselekedetei csupán következmények lehetnek, a hála következménye, amelyet a vele közölt, hitben elfogadott kegyelemért érez. „Az Istent szeretők tehát azok, akiket Isten maga és csakis Ő, erre elhívott.”¹⁸ De többet is mond ennél a Szentírás: „Hanem ha valaki az Istent szereti, az ismertetik Ő tőle” (1Kor 8,3). Tehát nem az ember akarata lesz a döntő, hanem Isten elhívása. Barth úgy gondolja, hogy Krisztusban „vele mi is – ha Ő, mennyivel inkább mi – az átok alá vettetünk, a mélybe rántatunk, szembesülünk a Nemmel, amit Isten kimondott erre az emberre ebben a világban”.¹⁹ Ebből kifolyólag, Istenről barthi értelemben csak akkor szólhatunk megfelelően, keresztyéni módon, ha a gondolat minden alkalommal Isten iránti hálaadásához vezet. Az ember igazsága Isten előtt, az, amit tőle Isten elvár és megkövetel, ez pedig a hála. Hálátlansága pedig igaztalanság.²⁰ Ezt teljes bizonyossággal állíthatjuk, főképpen akkor, ha észrevesszük, Barthnál a különbségtételt hálaadás és hálátlanság között, amely ugyanúgy állhat a rossz és jó kategóriája helyett is.²¹ Ugyanakkor a svájci teológus krisztológikus

ELŐADÁSAINK

---

magyarázata akkor válik teljessé, ha nem kerüli el a figyelmünket, hogy az Izrael elvettetéséről szóló részt úgy tárgyalja, mint az egyházra vonatkozó igazságot.²² Látható, hogy ebben a magyarázatban többé nem az egyéneken van a hangsúly a predestinációról szólva, hanem Isten népének közösségéről.

„Az egyház mindenféle emberi hibáktól szenved. És mi ismerjük ezeket.”²³ Döbbenetes kijelentés, főleg akkor, ha ezt Barth Jákob egyházáról mondja, tehát a kiválasztottak egyházáról. Fontos látnunk, hogy ez a megkülönböztetés hangsúlyozottan nem a zsinagóga és a keresztyén gyülekezet tipológiája, Ézsau elvettetésében tehát nem a hitetlen zsidóság képe jelenik meg!²⁴ Miért van az, hogy a Jósiás kora óta folyamatosan újabb és újabb lendületet kapó egyházi reformok nem érnek el átütő sikert? Ennek az emberi vállalkozásnak, ami az egyház, a hiányossága éppen ebben áll, hogy Isten örök és abszolút Igéjét kell hirdetni, ami nem emberi szó, mi pedig képtelenek vagyunk másként szólni, mint emberien: emberi füleknek, emberi ajkakkal hirdettetik az Úr szava. Az egyház éppen abba hal bele, amiből él.²⁵ Akkor mégis mi a különbség Jákob egyháza és Ézsau egyháza között? – teszi fel a kérdést a teológus. „Ézsau egyházában nem történik meg a csoda, ezért az Istenről való beszéd és ennek hallgatása csak arra derít fényt, hogy az ember hazug. Jákob egyházában viszont megtörténik az a csoda, hogy az ember hazugságán is keresztülragyog, láthatóvá válik Isten valósága. Természetesen ez a két egyház sehol és soha nem úgy jelenik meg, mint két egymással szembenálló valóság. Ézsau egyháza alapvetően az egyetlen lehetséges, látható és ismert egyház, Jeruzsálemben, Rómában, Wittenbergben és Genfben...”²⁶ Az pedig valódi csoda, ha az emberi tényező ellenére az egyházban mégis megjelenhet Jákob egyháza. Ilyeténképpen pedig ismételtelen csak a hálaadás lehet a keresztyének feladata és kötelessége. Más szavakkal, a kegyelmi kiválasztás a hálaadásban éri el célját.²⁷

A Jákob egyházához tartozás csak Krisztusban valósulhat meg, csak így lehetünk az „ígéret fiai”, tehát „Isten Fiai”. A Krisztusban lét pedig csak akkor valósulhat meg, ha megtörténik a csoda Isten szabad elhatározásából és kegyelméből, hogy elhív és kiválaszt az üdvösségre. Hogyan is foghatnánk fel másként Jákob Istenét, mint Ézsau Istenét, aki előtt csak rettegve meghajolhatunk, csak az elvetettségben döbbenhetünk rá a kiválasztás csodájára. Vagyis „nincs kiválasztás, csak akkor, ha nem-kiválasztás, elvettetés is van.”²⁸ Azok, akik Jákobtól származnak, ugyanazt reprezentálják, mint az egyház, ami alá van vetve a kettősség krízisének, máshogy mondva, a predestináció kettősségének. Ez a krízis pedig Krisztusban tárul elénk, ő a kiválasztott és ő az elvettetett. A valójában hozzáférhetetlen örök kettős predestináció nem egy *quantitatív* behatároltság, hanem egy *qualitatív* leírása az Isten tettének.²⁹ A predestináció tan nem kettéválasztja az embereket, de sokkal inkább egy sorba állítja őket! „Nem vagyunk hivatottak arra, hogy megállapítsuk, ki van kiválasztva és ki vettetett el... Sőt arra sem, hogy azt mondjuk, az emberiség két részre osztott, kiválasztottakra és elvetettekre.”³⁰ Lehetetlenség bármilyen biztonság tudat, – az üdv bizonyosság (*Heilsgewissheit*) még nem üdv biztonság (*Heilssicherheit*)!³¹ Ha a predestináció tan legklasszikusabb forrását vesszük magunk elé, a Róm 8-9 fejezeit,³² akkor csatlakozva a Barth által hangsúlyozott közösségi jelleghez, praktikusan még egy támasztékot adva gondolatai-

nak, megállapítható, hogy Pál maga is a közösséget szólítja meg, hiszen az eleve elrendelés tanát a vigasztalásba, lelki gondozásba építi be, mint amire a nehéz körülmények között is feltekinthetünk. Még a teremtet világ is megszabadul a szolgaságtól!³³ A lelki gondozás mellett ez a misszió hangja is, hiszen a vigasztalás egy olyan valami, ami mindenkit megszólít, bármily fenntartásokkal közeledjen is a témához.³⁴ Erőt adó beszéd ez – éppen ezért nem is csodálkozhatunk rajta, hogy csak az üdvösségre való elhívásról esik szó benne. Ezen általános kijelentés alól csak a Róm 8,32-34 versek képeznek kivételt, ahol megjelenik az elvettetés, itt Pál Krisztus szenvedéséről szól: Jézus elvettetéséről miattunk és értünk. Tehát itt is megjelenik a kettős predestináció, ahol az elvettetésre, kárhozatra ítélt maga Krisztus. A predestináció egy helyettesítő csere a Golgotán.³⁵ Karl Barth predestináció tanról szóló gondolatait tehát így vezethetnénk tovább, az üdvösségre való elhívás közösségnek szól, általános, ugyanakkor szóhoz jut, szóhoz kell jusson konkrétan az egyén életében, mint a vigasztalás, a lelki gondozás eszköze, tehát mint a reménység maga. Az ígélet nem „öröklődik” a közösségen belül, csak azért, mert egy közösség tagja valaki, még nem birtokolja azt. Éppen ezért, ha mégis birtokosa lesz annak, akkor ezért hálát kell adnia. „Az embert arra hívta el Isten, hogy eljusson élete során a hálaadásig (és ezzel a kegyelemből és kegyelemben való életig). Isten arra hívta el, hogy léte egyetlen hálaadásá váljon. Az pedig a kiválasztottak rendeltetése, hogy megvalósítsák ezt a hálaadást... Hálát adhat. Ez az egyén kegyelmi kiválasztásának a titka”³⁶ A kárhozatra való elrendelés, ugyanígy általános, de csupán egyetlen esetben vált konkrétá, amikor Jézus Krisztusról szól az apostol, az Ő elvettetéséről, kereszthaláláról. Krisztusban tehát a kettős predestináció új meghatározást nyer. A *predestinatio gemina* értelme: „a kiválasztás nem-elvettetést jelent. Az ezzel korreláló elvettetés azonban nem ‚nem-kiválasztást’ jelent hanem a ‚nem-kiválasztás elvetését’.”³⁷

Mindez persze csak elméleti tudás, aminek semmi haszna nincsen mindaddig, amíg az embert személyesen nem érinti meg, a keresőt nem ragadja meg. A kérdéseket nem válaszolhatjuk meg csak elméleti szinten, a szöveg hermeneutikája szintjén, annak az ember itt léte (Dasein) hermeneutikájának kell lennie.³⁸ Ezzel a gondolattal pedig már el is jutottunk választott második témánkhoz, a Szentírás szövegének értelmezéséhez, ezen belül is az Újszövetség egzegéziséhez.

Újszövetségi egzegézis

Általában elmondható, ha kezünkbe veszünk egy könyvet, amelynek témája az újszövetségi írásmagyarázat módszertana, akkor attól függően változik Barth megítélése és egzegetikai alapvetései kifejtésének mértéke, hogy a szerző újszövetséges, avagy rendszeres teológus.³⁹ Természetesen az utóbbi tábor sokkal fontosabbnak érzi a svájci teológus elvi alapvetéseit, mint az előbbi, ami persze egyáltalán nem jelenti azt, hogy Barth hatása ne lenne kimutatható az újszövetségesek körében.⁴⁰ Mindazonáltal az sem tagadható, hogy a svájci teológus gondolatai megkerülhetetlenek, ha az ember az írásmagyarázat elveivel foglalkozik, sőt az sem tagadható, hogy az utóbbi években egyfajta Barth reneszánsz szemtanúi lehetünk a tudomány ezen területén (is).⁴¹

Barth a Római levélhez írt kommentárjában több olyan megjegyzést is tesz, ami kifejti

ELŐADÁSAINK

---

véleményét az egzisztenciális vizsgálat mikéntjéről. A kommentárokhoz (első 1919, második átdolgozott 1922) írt előszavaiban megtaláljuk az elméleti alapvetést, a kommentárban pedig annak gyakorlati megvalósulását. Az első kiadás előszavában Barth leszögezi, hogy noha Pál nyilván kora gyermeke volt és kortársaihoz szólt, ennél sokkal fontosabb, hogy ugyanakkor Isten országának prófétája és apostola volt minden korszak minden embere számára. Éppen ezért a történeti kutatás csak előkészítheti a megértést, de valós megértésre nem vezethet el, pedig ez a legfontosabb. Ugyancsak roppant hangsúlyossá válik Barth számára, hogy a megértés közösségi feladat, művét nem tartja többnek, mint egy előtanulmánynak (*Vorarbeit*) az együtt munkálkodáshoz (*Mitarbeit*), amelynek célja közös kérdések feltevése és közös kutatása a Biblia üzenetének,⁴² az értelmezés tehát ebből adódóan a közösség, az egyház érdekeit kell szolgálja. Alapfelismerése, hogy a Bibliában, egy „új világ” jelenik meg. A „Biblia új világa” – a Bibliában valami olyan jelenik meg ugyanis, amit nem is sejtettünk korábban – nem ‚történelem’, nem morál, nem vallás, hanem éppenséggel egy ‚új világ’: ‚nem az ember helyes, valódi gondolatai Istenről, hanem Isten valódi, helyes gondolatai az emberről”.⁴³ Tehát Isten igéje nem lehet tárgya az emberi megismerésnek, hanem fordítva, Isten igéje, a megismerés szubjektuma, aki minket interpretál.⁴⁴ Ebből adódik, hogy az olvasó nem maradhat neutrális szemlélője a bibliai szövegnek, mintha egy letűnt kor relikviáját olvasná. Párbeszédbe kell kerülnön a szerzővel, sőt magával Istennel. A szövegek kritikai vizsgálata miközben szükséges – véli Karl Barth is⁴⁵ – nem több, mint egy „primitív kísérlet megállapítani, hogy mi áll a szövegben”, és nem vezet el az élő, személyes kapcsolathoz, pedig csak ez által lehetséges valódi megértés. Ezzel szemben ott állhat Luther és Kálvin értelmezése, akiknek sikerült elérni, hogy amit Pál ott mondott, azt a 16. század embere itt hallotta, mígnem a beszélgetés az Írás és az olvasó között a lényegre koncentrálódott.⁴⁶ További fontos kritériuma Karl Barth írásértelmezési módszerének annak gyakorlati alkalmazhatósága, ha úgy tetszik szövékközpontúsága.⁴⁷ Újfajta értelmezésre van tehát szükség feltárni a Biblia titkát, amely értelmezés azt tartja szem előtt, amire szüksége lehet az embernek a prédikációhoz, oktatáshoz és lelki gondozáshoz.⁴⁸

Ezek az elvek teljes mértékben elfogadhatóak, akkor mégis mi lehet az oka annak, hogy Barth hatása az egzisztenciálisra nem volt túl látványos? Azt gondolom, a lényegét jól ragadja meg Barth kortársa, a debreceni teológus, *Varga Zsigmond*, amikor kétféle kapcsolatot említ. Varga véleménye szerint az egyháznak van, és mindenkoron kell is legyen egy *közvetlen kapcsolata* az Igével. Ezt a közvetlen kapcsolatot maga a kijelentő, az önmagát közlő Isten teszi lehetővé az egyház számára, csak a Szentlélek munkájával van lehetőség arra, hogy Isten beszédét, az ígét – ami szó és tett egysége – az egyház megértse és megértesse másokkal is, amely megértetés nem történhetik másként, mint „elsődlegesen, cél-szerűen az egyház jelenbeli életére és ennek engedelmes élésére nézve”.⁴⁹ Ezen közvetlen kapcsolat nélkül a Szentírás aligha lehetne több egy irodalmi műremeknél. Az Írás megértésének ugyanakkor van egy *közvetett természetű folyamata* is, ami nem más, mint a szöveg tudományos módszerrel való vizsgálata, a tudományos írásmagyarázat, teológiai módon végzett írásértelmezés, „s ez a megjelölés nem jelent egyelőre semmilyen különleges értelemben javasolt módszert (tehát nem a Barth-féle

ELŐADÁSAINK

---

teológiai exegézis értelmében használatos itt). A tudományos írásmagyarázat csak annyiban minősül közvetett kapcsolatnak, hogy benne Isten Lelke nem az ember értelmi eszmélkedésének, intellektuális funkciójának kikapcsolásával, hanem az emberi kultúra eszközeinek felhasználásával végzi el a már említett rendeltetésű munkát.⁵⁰ Ha ez a kétféle kapcsolat együtt jelenik meg az egzegézisben, csak akkor lehet élő és ható az ige. A szöveg nem vizsgálható már eleve egy szisztematikus szemüvegen keresztül, mint ahogyan azt Barth gondolta kivitelezni. Viszont éppen ilyen szisztematikus alapvetések szükségesek ahhoz, hogy a szövegértelmezésnek medret ássanak. Ezért lehet Barth egzegetikai elgondolása fontos a hermeneutika számára, amely tény azért roppant érdekes, mert a svájci teológus maga nem sokra becsülte a hermeneutika tudományát. Véleménye szerint a hermeneutika különböző bultmanni iskolák vitatkozása arról, hogyan kellene megérteni az Újszövetséget, ahelyett, hogy próbálnák megérteni azt.⁵¹ Hogyan jutnak el az Újszövetség tanúi addig, hogy azt mondják: Jézus Úr? – teszi fel a kérdést. „Erre a következtetésre nem önkényes elgondolások alapján jutnak, hanem egy tény felismerése által. Ezt mondva nem az embernek adnak egy titulust, vagy a titulushoz egy embert, hogy legyen titulusa az embernek és betöltse azt. Amikor ezt kimondják, az nem gondolkodásuk célba jutása, sokkal inkább annak kezdete.”⁵² Barth szerint öncélú az a tudomány, amelyik a módszerről vitázik, ahelyett, hogy magát a megértést tartaná szem előtt. Nyilván ez volt az oka annak is, hogy míg az 1950-es években elinduló Új hermeneutika⁵³ minden prominens teológust szólásra bírta, Barth hallgatott, ami sokakat irritált.⁵⁴ Pedig Barth hallgatása legalább annyira szilárd meggyőződésen alapult, mint ezeknek a beszédek. Viszont ennek fényében annál izgalmasabbnak gondolhatjuk, hogy Karl Barth helyet kapott a hermeneutika nagyjai között. Ez ugyanis két lehetőséget feltételez, vagy mi értjük félre Barthot, vagy ő nem értette a hermeneutika lényegét.⁵⁵

JEGYZET

- 1 Nyilván nem véletlen, hogy idén (2012) a béke Nobel díjat az Európai Uniónak ítelték oda. Ez a tény arra hívja fel a figyelmet, hogy 70 éve őrzi Európa a békét – eltekintve a kisebb helyi fegyveres összetűzésektől. Természetesen éppen ezek alapján talán felmerülhet a kétség bennünk, hogy valóban jó döntés született-e, de ezt megválaszolni nem lehet célja mostani írásunknak.
- 2 A http://de.wikipedia.org/wiki/Karl_Barth jó, ámde csak vázlatos áttekintést ad Barth életrajzához, ha valaki részletesebb életrajzot szeretne, annak máig megkerülhetetlen írás Eberhard Busch, Karl Barths Lebenslauf című könyve (utolsó megjelenése 2005. Theologischer Verlag Zürich [TVZ]). Busch legújabbban megjelent írása Barthról a közösen eltöltött időt dolgozza fel: Eberhard Busch, Meine Zeit mit Karl Barth – Tagebuch 1965-1968, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 2011.
- 3 Ehhez a fejezethez köszönöm Barth egyik legkiválóbb magyar értője, Dr. Ferencz Árpád kollégám segítségét, aki rendelkezésemre bocsátotta későbbiekben majd publikálni szándékolt tanulmánya nyers változatát!
- 4 KD I/1, 10.
- 5 Ld. erről bővebben KD IV/1, 57-63. §, IV/2, 64-68. § és IV/3, 69-73. § a megbékélés tan (Versöhnungslehre) kontextusában.
- 6 Programszerűen ld. KD I/2, 22. §, 878. old.
- 7 KD II/2, 36. §, 567 old. L. erről Evangélium és Törvény (ford. Pilder Mária), Kálvin Kiadó, Budapest, 1996.
- 8 KD III/2, 42. § és részletesen kifejtve KD III/3, 50. §.
- 9 L. részletesen kifejtve KD IV/1, 60. §.

ELŐADÁSAINK

- 10 Theodor Mahlmann, Prädestination V, in TRE XXVII, de Gruyter, Berlin-New York, 1997. (118-156), 147
- 11 Nem véletlen, hogy M. Trowitzsch is írásában Barth egzegézisének kiindulópontjaként a húsvét-pünkösti szituációt nevezi meg. Csak ebben a „koordináta rendszerben” érthetjük meg az Újszövetség üzenetét – lásd Michael Trowitzsch, Karl Barth heute, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 2007. 91-93
- 12 Karl Barth, Der Römerbrief (zweite Fassung, 1922), Theologischer Verlag Zürich (TVZ), 1989. 329k
- 13 Karl Barth, Gottes Gnadenwahl, Chr. Kaiser, München, 1936. 9
- 14 Barth, Römerbrief (1922), 333
- 15 Jegyezzük meg, hogy ez az alapvetés ugyanúgy megjelenik a korabeli zsidóság gondolkodásában is – a témához lásd Ulrich Wilckens, Der Brief an die Römer (Röm 6-11), EKK VI/2. Benzinger/Neukirchener, Zürich-Einsiedeln-Köln-Neukirchen-Vluyn, 1980. 199k
- 16 Joggal figyelmeztet bennünket U. Wilckens, hogy a különbséget Isten elhívó és megigazító cselekedete között soha nem szabad figyelmen kívül hagyni. Bár Pál tanításában egyik sem az ember cselekedetén múlik, mindazonáltal, míg a kiválasztásnál a döntés, Istentől ismertsége egyértelműen születése előttre helyeződik, a megigazítás kegyelmét Isten és csak Ő, a bűnös emberrel szemben gyakorolja („amikor még bűnösök voltunk” – Róm 5,8). „A 9,12a tehát nem a megigazítás tan alapvetése és nem lehet hermeneutikai kritériumként felfogni és ekként alkalmazni azt a megigazításról szóló kijelentések értelmezésénél.” – Wilckens, 195.
- 17 Trowitzsch idéz Karl Barth, Christliche Ethik című írásából (i.m. 441).
- 18 Barth, Römerbrief (1922), 334
- 19 Barth, Römerbrief (1922), 339
- 20 Vö. KD IV/1. 45
- 21 Lásd Trowitzsch. 441
- 22 Ez egyértelművé válik már abból is, ha csak a főcímetek olvassuk el Barth Római levélhez írt kommentárjában, amelyekkel az egyes fejezetek magyarázatát látja el: Die Not der Kirche (9. rész), majd következik Die Schuld der Kirche (10. fejezet), végül a 11. fejezet magyarázatát a Die Hoffnung der Kirche címmel jelöli. Ugyanez a nézet jelenik meg még erőteljesebben G. Eichholznál, aki különösen is hangsúlyozza, „hogy az egyház elválaszthatatlanul összetartozik Izraellel, hogy az egyház csak Izrael által, Izrael pedig csak az egyház által érthető meg...Az egyház csak akkor lehet egyház, ha magát Izrael tükrében szemléli.” Georg Eichholz, Die Theologie des Paulus im Umriß, Neukirchener, 1981. 284.
- 23 Barth, Römerbrief (1922), 354
- 24 Wilckens, 196
- 25 Lásd Barth, Römerbrief (1922), 354kk
- 26 Barth, Römerbrief (1922), 356
- 27 Vö. Trowitzsch, 442
- 28 Barth, Gnadenwahl, 18 – érdemes megjegyeznünk, hogy csak ez, tehát a Róm 9,13 az egyetlen olyan helye a Szentírásnak, ahol a predestinatio gemina konkrétan kimondatik – lásd Wilckens, 195
- 29 Barth Kühl idézi in Römerbrief (1922), 361
- 30 Barth, Gnadenwahl, 26
- 31 Ernst Käsemann, Der Brief an die Römer, J.C.B. Mohr, Tübingen, 1973. 228
- 32 Ez természetesen nem jelenti azt, hogy ez a fejezet (8, 9[-11]) csak a predestináció tanról szólna, vagy bármely más témára leszűkíthető lenne (pl. Izrael sorsa, az üdvtörténet problémája Izrael példáján, Isten igazságosságának kérdése stb.). Inkább gondolhatjuk úgy, hogy mindezek együtt jelennek meg abban, így adva hozzávetőlegesen pontos képet erről a komplex problémáról – a téma áttekintéséhez lásd Wilckens, 181-186.
- 33 Nem kerülheti el a figyelmünket, hogy „Isten azoknak, akiket dicsőségében, valóságában részesít, megadja a szabadságot. Isten az az Isten, aki szabaddá tesz a szolgálattól” (Wilckens, 155).
- 34 Käsemann, 224
- 35 Vö. Mahlmann, 147
- 36 KD II/2. 457
- 37 Mahlmann, 148

ELŐADÁSAINK

- 38 Trowitzsch, 93
- 39 Példaként had említsem meg Bolyki János írását (Bolyki János, *Az újszövetségi írásmagyarázat elvei, módszerei és példái*, Kálvin Kiadó, Budapest, 1998.), amely jól mutatja az arányt egy újszövetségesnél: míg Barth egezetikái módszerének alig egy fél oldal jut, Bultmannról több mint 3 oldalon keresztül olvashatunk, viszont az is feltűnő, hogy Barth gondolatainak bemutatása végén nincsen bíráló, ami Bultmannnál egy oldal terjedelmű! (i.m. 21-24; bíráló 23k).
- 40 Ezen hatásoknak rövid, ámde mégis alapos áttekintését adja Varga Zsigmond cikksorozata IV. részében. (Varga Zsigmond, *Az Újszövetségi írásmagyarázat kérdései*, Református Egyház, 1955. [314-318]; [330-333]; [359-366]; [385-389]; [404-410]). Feltűnő ugyanakkor, hogy ebben az áttekintésben is csupán Buday Gergely pneumatikus egzegéziséhez kapcsolódóan találkozunk Barth nevével – itt Varga egyébként megjegyzi, hogy Budayra inkább Girgensohn gyakorolt hatást, mint Barth (387). Valamint a Pákozdy László által képviselt hermeneutikai gondolatok kapcsán jelenik meg Barth neve, akit alapvetően kritikusan ítél meg szemben Tunyogi Csapó Andrással, aki védi vitájukban a svájci teológust (387k).
- 41 „Barth voltaképpen az úttörője annak a nagyméretű teológiai forradalomnak, amely az első világháború után a protestáns teológiában megindult. Ebből adódik a vezető szerepe, amelyet a mai teológus nemzedék sem vitat el tőle, s mi sem tesszük ezt, még akkor sem, ha egyébként a hermeneutikai kérdésekben igen erős kritikával nézzük az ő álláspontját.” (Varga, 362). Bolyki János a harmadik helyen említi Barth nevét, rögtön Schleiermacher és Dilthey munkássága, mint előzmény után, a „Hermeneutikai irányzatok a protestáns teológiában az I. világháború után” című fejezetben. (in Bolyki, 20.). De nem csupán a magyar szakirodalomban nyeri el Barth ezt az előkelő helyet. „Werner Jeanrondnak igazat kell adnunk abban, hogy a teológia először Karl Barth (1886-1968) és Rudolf Bultmann (1884-1976) munkásságával – igaz, egymástól élesen eltérő módon – nyit a hermeneutikára.” Fabiny Tibor, *A hermeneutika régi és új útjai*, in Fabiny Tibor, *Szótörténetek*, Luther Kiadó, Budapest, 2010. (175-189), 178. Vagy említhetnénk példaként George Hunsinger nevét, aki kifejezetten Barth egezetikái módszereit gondolja irányadónak a modern hermeneutikában. A szerzőtől magyarul is olvasható „Új teremtés hajnala” című füzet (*Hermeneutikai Füzetek* 29., Hermeneutikai Kutatóközpont, Budapest, 2005.), illetve utalhatunk Richard E. Burnett könyvére, amelyet Barth egezetikái módszerének szentel: *Karl Barth's Theological Exegesis*, Mohr Siebeck, Tübingen, 2001. És a rendszeres teológus Michael Trowitzsch is egy egész fejezetet szentel Barth hermeneutikájának (i.m. 86-176).
- 42 Barth, *Der Römerbrief* (1919), TVZ, Zürich, 1985. 3k; ez a gondolat a második kiadás előszavában is visszaköszön, noha Barth előrebocsátja, hogy a mű átdolgozása során „kő kövön nem maradt”. „Csak előtanulmány lehet minden emberi alkotás, főleg, ha egy teológiai műről van szó!” (*Römerbrief* (1922) VI).
- 43 Eberhard Busch, *Karl Barths Lebenslauf*, Kaiser, München, 1975. 114.
- 44 Fabiny, *Szótörténetek* 178. Ha pedig Isten a megismerés szubjektuma, akkor nem helyénvaló, ha az emberi gondolatokhoz csupán, mint utólagos igazolást rendeljük hozzá. E. Busch idézi egy hosszabb szakaszon a *Römerbrief* első kiadásából Barthot (*Römerbrief* [1919], 299) (in *Lebenslauf*, 112).
- 45 Ennek ellenére például a Római levélhez írt kommentárjaiból ezen vizsgálatok teljesen hiányoznak, csupán az „arra épített végső eredményeket adja, kommentárja tehát egyoldalú. Nem is helyettesítheti a modern kommentárokat, de mint szükséges korrekívum, fogyatékoságukat mindenesetre szerencsésen kiegészíti” (Török István, *Barth Károly teológiájának kezdetei*, Főiskolai Könyvnyomda, Pápa, 1931. 51). Ugyanakkor – írja a lábjegyzetben Török – „az ilyen kiegészítgetés methodikailag az egzegézis problémájának végleges megoldása volna”, mivel – Tavasz Sándor gondolatait felidézve – e „kettő ugyanazon egy eljárásnak a két oldala”. (i.m. 51k)
- 46 Lásd *Römerbrief* (1922), Xk
- 47 Vö. *Römerbrief* (1922), XIIIk
- 48 Lásd Busch, *Lebenslauf* 109.
- 49 i.m. 315. Varga később, cikke V. fejezetében felvázolja hermeneutikai nézetét. Barth gondolatai itt is szóhoz jutnak. Külön ki kell emelnünk az I. pontot, ahol a szerző felhívja a figyelmünket a kijelentés kettős természetéből kiinduló okfejtésében arra a tényre, hogy Isten szava mindig az „egészen más szó marad”, ami emberi eseményben és emberi szóban jelenik meg előttünk. Ennek ellenére – folytatja a

következő oldalon: „...Isten ígérete szerint megvan a lehetősége, meg kell lennie a lehetőségének annak, hogy a Barth-féle formula szerint valamiképpen a Szentírás emberi szerzője ott a maga korában szól, mi pedig itt, a magunk korában halljuk” (404k).

50 Varga, 316.

51 K. Barth, Gespräch in Princeton I, Question # 14, in E. Busch (szerk.), Gespräche, 1959-1962, Zürich, Theologischer Verlag Zürich, 1995. 507

52 KD I/1. 470

53 A hermeneutikának ezen új irányához első kézből lásd Ernst Fuchs, Alte und neue Hermeneutik, Kaiser Verlag, München, 1962.; továbbá James M. Robinson, John B. Cobb (kiad.), Die neue Hermeneutik (2. kötet), Zwingli Verlag, Zürich-Stuttgart, 1965.

54 Burnett, 33.

KRÁNITZ MIHÁLY

A „vegyes” házasságok ökumenikus kihívásai*

Az ember társas természetete

2011 Magyarországon a család éve. Az emberi személy Isten képmására van teremtve, és képes megismerni és szeretni Teremtőjét. Isten azonban nem magányosságra teremtette az embert, hanem ahogy a Szentírásban olvassuk, „férfinak és nőnek teremtette”.¹ A férfi és a nő életközössége a személyek életközösségének ősfarmája. Az ember ugyanis társas lény, és a másokkal való kapcsolat nélkül sem meg nem élhet, sem képességeit ki nem fejlesztheti.² Isten jónak alkotta az embert, aki azonban története kezdetétől a gonosz sugallatára visszaélt szabadságával, sőt szembezállt Istennel, és nélküle akarta elérni a célját. Valójában ez a tartalma a bűnbeesés leírásának, ahogyan az a *Teremtés könyvében* található. Az elfordulás hatása az ember önmagával való meghasonlása lett, ez pedig kihat az egyéni és a közösségi életre, sőt drámai küzdelemként jelenik meg a jó és a rossz, a világosság és a sötétség között. Maga a kinyilatkoztatás, a Biblia tárja fel az ember magasztos hivatását, s egyúttal mélységes nyomorúságát is. Ebből az állapotból való szabadulását Teremtője, az Isten teszi lehetővé, aki Fiában, Jézusban önmagát küldte közénk, hogy visszaállítsa az eredeti állapotot, és megadja az ember számára a lehetőséget, hogy a kegyelem eszközeivel legyőzze a bűnt, s eljusson az üdvösségre.

Az ember társas természetéből következik, hogy a személy és a közösség összefügg egymással. Ezt a közösségi jelleget Krisztus tette teljessé, amikor maga is részt akart venni az emberi együttélésben. Ezzel megszentelte az emberi kapcsolatokat, mindenekelelt a családi kapcsolatokat, melyek egy nagyobb közösség, a társadalmi élet alapelemei. A házasság és a család szent, mivel ez a Teremtő műve. A házassági szövetségekötés személyes és visszavonhatatlan beleegyezéssel jön létre. Isten rendelése

---

* A szöveg a KÖT 2011. szeptember 24-én a PPKE jogi karán tartott konferenciáján elhangzott előadás szerkesztett változata.

folytán egy szilárd intézmény keletkezik, amelyben a házastársak egymásnak adják önmagukat, és elfogadják a másikat. A házasságnak javai és céljai is vannak. A házastársi szerelem természetsszerűleg irányul utódok létrehozására és felnevelésére. A férfi és a nő a házasságban, ahogyan ezt a kinyilatkoztatás is tanítja (Mt 19,6), olyan egységet képvisel, hogy „már nem két test, hanem csak egy”.³ A bensőséges egyesülés – mivel két személy kölcsönös önátadásáról van szó –, s nemkülönben a gyermekek érdeke is, a házastársak teljes hűségét követeli meg.

Guzmics Izidor bencés apát a vegyes házasságokról (1839)

Talán meglepődünk, hogy már a XIX. század elején is született ökumenikus szellemű magyar nyelvű értekezés a vegyes házasságokról, mégpedig Guzmics Izidor bencés, Bakonybél apátja tollából.⁴

Az irodalmilag és teológiailag rendkívül művelt szerzetes éppen a keresztény egység érdekében indította el az *Egyházi Tár* elnevezésű füzeteit, melyek az egyház, a művészet és a társadalom aktuális kérdéseit tárgyalták. Így érdemes megfontolni mindazt, amit magyar területen ezzel kapcsolatban már a XIX. század kezdetén megfogalmaztak. Guzmics kifejti, hogy az ősegyházban a keresztény és a pogány közötti kapcsolat jelentette a vegyes házasságot, és az egyháztörténelem első századaiban a vallási különbséget (*cultus disparitas*) házassági akadályként értelmezték. Guzmics, akinek volt kitekintése az európai teológiai irodalomra, a *Freimüthige Blätter, Szabadelwű Lapok* 1838. évi első és ötödik füzetében megjelent, a vegyes házasságokról szóló tanulmányt is felhasználja, hogy a magyar olvasót tájékoztassa.

Guzmics az *Egyházi Tár* 1839. évi augusztusi folyamában először a vegyes házasság „rossz oldalait” veszi szemügyre, mely ha válással végződik, „a protestáns fél új házasságra léphet, folytatva a házasi életet, a katolikus félnek pedig özvegyiség az osztályrésze, hűtlen férje egész életének napjaiban.”⁵ Guzmics itt megemlíti, hogy az új házasiodhatás joga könnyebbé teszi protestáns részről az elválást és a válás következtében magára maradt katolikus fél csak remélheti, hogy házastársa nem házasiodik újra, mert „a remény, hogy még valaha visszatérend, s visszakívánandja őt, enyhítené fájdalmát”.⁶

Guzmics a vegyes házassággal kapcsolatban kifejti, hogy a nem katolikus fél számára fennáll a válás lehetősége: „A protestáns félnek megengedtetik a teljes elválás, engesztelhetetlen gyűlölség (*ex odio implacabili!*) esetében.”⁷ Protestáns részről a válás lehetőségét Guzmics súlyos ténynek tekinti, mert mihelytt mást kezd szeretni a csapongó fél, a megunt fél az új szerelem akadályává lesz.”⁸ Mert „milly könnyű ott új szerelmet szőni, táplálni, nevelni, hol az elválás olly kevésbe kerül, mely szerelmet ovakodva, küzdve iparkodik legyőzni magában az, ki tudja, hogy nem szabad, nem lehet!”⁹

Guzmics rövid értekezése ismerteti az eltérő keresztény felekezethez tartozók közötti házasságot, és bevezet bennünket a korabeli hitviták világába és az írása alapját szolgáltató német szerző felfogását ismerteti: „A házassági egységnek veszedelmét hozza föl az értekező, mely könnyen beüt a vegyes házasságnál; mert az egység csak ott lehet szoros és tartós, hol egyértelműség vagyion gondolatokban, nézetekben, meggyőződésben; s milly különbözők, milly ellenkezők ezek vallási és egyházi tekintetben a vegyes

ELŐADÁSAINK

---

házások között. Római mondat: „*Nec cum illis velint, unum corpus fieri, cum quibus non possunt fieri unus spiritus.*” És mellyik jegyesben nem fordulhat meg a gondolat, melyet egy katolikus herczeg nyilván kimondott protestáns mátkájához a vitéz kor nyers nyelvén: „Csak testedet veszem el, lelked úgyis az ördögé?!” – tesz kérdő-és felkiáltójelet maga Guzmics az idézet végére.

A bakonybéli apát szerint az egymás hite iránti közömbösség már megőrzi az egységet, mely azonban mindkét fél számára hátránnyal jár, mert saját hitéről és meggyőződéséről mond le a békesség kedvéért: „A házassági egység fölbomlása könnyen beüt ott, hol a házasfelek egyiránt ragaszkodnak vallásukhoz és egyházukhoz, vagy ha csak egyik fél van is annak szellemével tele. Az egy *indifferentismus*, vallási és egyházi egykedvűség, hanyagság az, melly, ha mind a két fél tudá tenni magát vallása elvein és egyháza szertartásain, képes egyedül a házassági egységet és békét sértetlenül föntartani. De milly szomorú egység Isten, *religio*, hit, meggyőződés nélkül!”¹⁰

Ezután szomorúan állapítja meg a bencés hittudós: „És ugyan minek is tulajdoníthatnók inkább a napjainkban olly gyakor vegyes házasságokat egy részről, más részről az így egyesültek közötti békés életet, mint épen e vallási *indifferentismus*nak, melyet vagy már szívükben visznek az oltárhoz, vagy az egység és béke kedvéért, egymás iránti kímélésből vesznek fel lassanként?”¹¹

Guzmics épp a vegyes házasságoknál általa észlelt közömbösségnek tulajdonítja, ha valamelyik fél áttér a másik hitére. „Az *indifferentismus*, kivált ha ennek csak egyik fél rabja, könnyen vallásváltoztatásra lépteti egyik vagy másik felet, annál könnyebben, minél inkább szeretik egymást; mely esetben a vallásváltoztatás nem épen komoly meggyőződés gyümölcse, gyümölcse az illy esetben a könnyelműségnek, mellyel könnyen fölládozza ember azt, miről nincs szilárd meggyőződése.”¹²

Guzmics emellett a gyermekek nevelésében is akadályokat lát a vegyes házasság esetében: „Vallási nevelését a gyermek nem mind a két szülétől veszi, hanem csak attól, kinek vallásában kell neveltetnie, akár kölcsönös egyezés, akár törvény erejénél fogva. Milly kegyetlen végzés! Tehát a szüléknek egyike megfosztatik az egyik legfőnségesb, a legédesb szülei kötelességtől! Saját gyermekének nevelésétől, lelke, szíve képzsésétől.”¹³ Guzmics itt személyesen, nem pedig az elemzendő német szöveg alapján szól hozzá ehhez a kérdéshez: „Én nem vagyok atya, de megfoghatatlan előttem az a szülé, ki elég érzéketlen tud lenni, hogy e veszteséget mélyen és keserűen nem érzi. Vagy gyermekét nem szereti az illyen, melly esetben nem méltó a szülei névre, vagy *religioja* iránt tellyes *indifferentismus*ban nyomorog.”¹⁴ Guzmics érzékeli, hogy nem könnyű eldönteni a gyermekek nevelését a vegyes házasságban: „Ha minden gyermek egyben neveltetik, kérdezzük, mellyikben? Vagy az atya vagy az anya vallásában, miként az egyezés vagy a törvény eleve határozta.”¹⁵ Guzmics Izidor itt is a saját véleményét fejt ki: „Távol legyen tiszteletlennek lennem a törvény iránt, de tekintve a vallást, én a szülék közegyezésüket tartom czélszerűbbnek; mert ez esetben bizonyosan a vallásosabb érzelmű szülé fogja gyermekeit vallásban nevelni.”¹⁶

Guzmics utal a német példára, ahol a vegyes házasságot pápai körlevél tiltja ünnepélyes formában megáldani: „Róma legújabb rendelete megengedi ugyan a vegyes házasság kihirdetését, de tiltja egyházi megszentelését, ha a gyermekek nem *katholice*

ELŐADÁSAINK

---

fognak nevelkedni; mely esetben a kath. pap csak mint tanú (*testis qualificatus*) jelenhetik meg.” Mivel ez utóbbi előírás csak Bajorországra vonatkozik, ezért a többségében protestáns tartományokban Guzmics szerint ez a beszentelés vagy megáldás lehetséges: „Értekező honába (ha jól tudom, a Badeni Fejedelemségben) nem fogná a kath. pap megtagadni a beszentelést, bár tudja, hogy a gyermekek *protestantice* fognak neveltetni.”¹⁷

Miután Guzmics az említett német folyóirat alapján a vegyes házasságok nehéz oldaláról beszélt, elismeri a házasodás jogát, akár vegyes házasságban élők számára is: „A házasság fűzőjét, a természetes szerelmet, a legjobbat és közönségesebbet – hangsúlyozza a német szerző a vegyes házasság pozitívumaként –, ha összevezeérle, mond, a szerelem egy párt, ha szíveik fölhalálák egymásban magokat; az ige nem fogja azokat egymástól elválasztani, mert az érzelm, különösen a szeretet érzelme hatalmasb annál. És ugyan, mit tehetni jó lélek-ismerettel ellene? Mi által akarja Isten, a házasság szerzője, őket összekötve látni? Nem a gyengéd, hatalmas, csudálatos szeretet vonala által-e? Ha az ifjú és a szűz egymást szeretik, egymásnak örök hűséget, barátságot esküsznek, jó s rosszban, öröm s fájdalomban osztoznak stb. mondhatja-e a pap: Válljatok el!? és ha mondja, elválnak-e?”¹⁸

Guzmics a német szerző cikke által a keresztény közeledés lehetőségét is felfedezi a vegyes házasságokban: „Fő itt a vallási felekezeteknek egymáshoz közelségük, barátkozásuk; az ellenkezés és szorongatások napjai átmentek; az egyenlő viszonyok, érdekek, törvények naponkénti közlődések, kereskedés, de leginkább a közképzetség és fölvilágosodás, ha nem tökéletesen is, nagy részben elfojták a reformatori komak szenvedélyes mozgalmu boldogtalan szellemét; vad türelmetlenség helyébe szelíd türelem lépett. A természet maga, az az a családi élet békés érzelme segíté a kibékélés nagy munkáját, milly tagadhatatlan jótékonyasága ez a vegyes házasságoknak!”¹⁹

Természetesen Guzmics nem ért mindenben egyet a *Szabadelwü Lapok* meg nem nevezett szerzőjével, és általánosságban elfogadja a vegyes házasságok jogosságát, de kétli, hogy „azon jótékony fordulatot, mellyet napjainkban a vallási felekezeti közötti viszonyokban tapasztalunk, én nem tudom a vegyes házasságoknak tulajdonítani, legfőbb, csak igen csekély mértékben. Hiszen a vegyes házasságok csak kevés számú egyes családokat fűznek össze, hatásuk tehát az egészre nem lehet nagy.”²⁰ Guzmics a felekezetek közötti ellenségeskedés megszűnését a műveltségnek és a humánnum növekedésének tulajdonítja: „Én a különféle vallási felekezetek között ellőttünk romboló, duló gyűlölet és üldözés megszűntét s a barátságos helyzetet főleg az emberiség csinosbulásának, nevedő műveltségnek és emberisedésnek tulajdonítom.” Guzmics az említett szerzővel először egyetért, majd ellenkezik vele, végül pedig „kezet fog vele”, hangsúlyozva a fiatalok oktatását, aminek a célja, hogy „a vegyes házások minél kevesebb bajba elegyedjenek, s tegye törvény- s jogszerűleg kötelességét, a kívánt beszentelést sem tagadva meg, míg azt föntebb törvény nem tiltandja, magát azon reménnyel vigasztalandó, hogy Isten a nem jóból is képes hatalmas jót teremteni.”²¹

Egy másik protestáns szerző, dr. Huber deisslingi lelkész nézetét ismertetve fejti ki Guzmics a katolikus álláspontot.²² Van, aki „a protestáns által fölaldott házasságot is kegszerűnek tartja, mert ugy hiszi, a házasság, bárki által adassék, kegszerű, miként a

keresztség”.²³ A Württembergi Fejedelemségben az „esküdtetési szertartást” a vőlegény lelkésze végzi. Előfordul, hogy a protestáns lelkész előtt „összeesküdt” pár, ha úgy tetszik, kívánhat esküdtetést a ményasszony lelkészétől is”.²⁴ Guzmics itt határozottan utal a katolikus tanításra: „Ámde a kath. kegyesertan szerint a kegyes törvényes ministere a fölszentelt pap; csak a keresztség szenved kivételt szükség esetében; e fölött a ministerben megkívántatik a szándék azt tenni, mit az anyaszentegyház teszen, az az valódi kegyesert adni föl. Van-e protest. lelkésznek e szándéka? Épen úgy nincs, miképp a protestáns félnek nincs akarata kegyesert venni fel.”²⁵ Guzmics végezetül a házasság szentségi jellegére utalva tisztázza: „Különböztetni kell a házasságot mind természeti, mind polgári és mind egyházi szövetséget, a kegyesertőség csak az utolsónak sajátja a kath. anyaszentegyházban, melly egyedül bír arra rendelt kegyesertartással.”²⁶

A vegyes házasságok sajátosságai

Egy férfi és egy nő szabad döntését és választását az egyház is tiszteli, és különös gonddal tekint azokra, akik eltérő felekezetekből alkotnak egy házassági közösséget. Tisztelve tehát a felek választását, a keresztény közösségnek a megbecsülés és az együttműködés szintjén kell az úgynevezett „vegyes” házasságok felé fordulnia. A vegyes házasságok egyre növekvő száma katolikus és nem katolikus keresztények között különleges ismereteket és lelkipásztori törődést igényel. Figyelembe kell venni a szabad vallásgyakorlatot, és a jegyespárokat támogatni kell közös útjukon. Nem lehet akadály a házasság előtt az eltérő keresztény felekezethez való tartozás, inkább egy nagy lehetőség arra, hogy korunkban a keresztények egységét, az ökumenizmust is megéljék a vegyes házasságú családok. Egyik fél szabadságát sem lehet megsérteni azzal, hogy az egyik fél vagy az egyik fél egyháza sürgetőleg lép fel, hogy a házastárs változtassa meg eredeti vallását, vagy olyan akadályokat állít, melyek gátolják a szabad vallásgyakorlatot. Nagyon fontos az előkészítés és a felkészítés az ilyen jellegű házasságokra. Mindkét fél joggal igényli, hogy saját közössége támogassa hitében, és segítséget is kapjon annak gyakorlására. Csak így lehet mindkét házastárs élete az egymás és gyermekeik iránti szeretet hiteles megnyilvánulása. Minden házasságnál sajátos szempontok vannak jelen, nincs két egyforma házasság, hiszen a felek különböző módokon kapcsolódhatnak saját egyházukhoz, és eltérő módokon gyakorolhatják saját hitüket. Maga a keresztség azonban egy közös kegyelmi alapot ad, s ez már egy lehetőség arra, hogy a lelki és erkölcsi értékekben közösséget vállaljanak.

Ismert az úgynevezett írásban tett ígéret, mintegy térítvény, a *reverzális* kötelessége. Ez főképp a római katolikus egyházjogban maradt fenn, amelyben a katolikus apától követelték meg, hogy kötelezze el magát, hogy összes gyermekét a katolikus vallásban fogja neveltetni. A XIX. században törvényhozási szinten, de sok helyen még ma is fennmaradt az a szokás, hogy a vegyes házasság esetében a katolikus apa gyermekei a nemre való tekintet nélkül a törvény erejénél fogva katolikusok. Ha ellenben az anya katolikus, akkor a törvény erejénél fogva csak a lánygyermekek katolikusok. A fiúgyermekek apjuk vallását követhetik, de katolikusok is lehetnek.²⁷

Valamennyi felekezet már távol van attól, hogy elítélje a különböző felekezetekhez

tartozók házasságát. XI. Piusz pápa *Casti connubii* kezdetű körlevele (1930) külön kitér a keresztény házasság „tévedéseire és bűneire”: „Nagyot vétének, olykor örök üdvösségüket veszélyeztetik, akik vakmerően vegyes házasságot kötnek.” Az 1917-es *Egyházi törvénykönyv* erről így ír: az egyház mindenütt teljes szigorúsággal tiltja a házasságkötést két olyan megkeresztelt személy között, akiknek „egyike katolikus, másika eretnek vagy szakadár”.²⁸ A vonatkozó kánon még azt is kimondja, hogy „ha fennforog a katolikus házastárs és a gyermek lelki romlásának veszélye, a házasságot maga az isteni törvény is tiltja”, mert „igen nehéz elérni azt, hogy a katolikus házaspár lelki kárt ne szenvedjen”.²⁹

A különböző felekezetekhez tartozó házaspárok családjában nem könnyű, de nem is lehetetlen a helyes ökumenikus lelkiség kialakítása. A mai világ és társadalom bonyolultsága nem kedvez a hit szilárdságának, de éppen a házastársak egymás iránti szeretete és gyermekeiknek a keresztségben adott ígéret alapján való hitre nevelése igazi kihívást jelent ennek a megvalósítására. Az 1930-as pápai enciklika azért óvott a vegyes házasságtól, mert az akkori tapasztalat szerint az utódok elpártolnak a vallástól, vagy legalábbis a vallásgyakorlástól, s nagyon könnyen közömbösségbe esnek.³⁰ „Ahol ugyanis nincs meg legalább az alapvető hitegység, ott könnyen elvész a lelkek szorosabb közössége, mert ahol különböző a lelkület és az akarat, ott a lelkek köteléke is lazulni vagy oldódni szokott.”³¹

A II. Vatikáni Zsinat *Unitatis redintegratio* kezdetű határozata (1964) kimondja, hogy mennyire fontos, hogy a családon belül is megvalósuljon Krisztus egységakarata, melyre a különböző felekezetek tagjai közötti házasság különösen is hivatott. Erre a lelkületre nevelni kell, ez nem jön automatikusan. Egyik leghatékonyabb eszköze a közös imádkozás, mely összekapcsolja a katolikusokat más keresztény testvéreikkel. Ennek a házasságban elsőrendű szerepe van, mert a közös imádság az Úrhoz való közös hűséget is erősíti.³²

A házaspárok által ünnepelt ökumenikus esküvő a legszebb példája lehet az egységnek, mert ahol a szeretet már összefűzi a házaspárokat, ott a közös hitnek és a közös imádságnak is növekednie kell. Vannak azonban át nem léphető törvények, melyek az igazság párbeszédének területéhez tartoznak, s ezek közül az egyik emberileg szólva talán a legfájdalmasabb, hogy nem részesülhetünk egymás eukarisztiájában. A gondolkodás, az egyházi hagyományok összevetése, egy közös álláspont kialakítása hosszú időt vesz igénybe. Nem szabad tehát válogatás nélkül használható eszköznek tekinteni a közösen végzett szent cselekményeket, amilyen például az „*interkommunio*”.³³ A II. Vatikáni Zsinat megállapította, hogy a lelki nevelés nagymértékben függ a papok szellemi felkészültségétől. A házaspár sok mindenben előbb juthat egységre, mint az intézmények a párbeszéd során, ám alázattal meg kell várniuk, míg az egyházak a felmerült kérdések esetében megegyezésre, konszenzusra jutnak.

Egyházi iránymutatások a vegyes házasságok számára

A katolikus egyház részéről az 1993-ban kiadott *II. Ökumenikus Direktórium* foglalkozik részletesen a vegyes házassággal, amelyet úgy ért, hogy „az egyik fél katolikus, a másik olyan keresztény, aki nincs teljes közösségben a katolikus

ELŐADÁSAINK

---

egyházzal”.³⁴ A vatikáni dokumentum egy megjegyzésében utal XI. Piusz *Casti connubii* kezdetű körlevelére (1930), ezért írja, hogy „az élet és a dialógusok tapasztalatai mutatják, hogy a vegyes házasságok gyakran jelentenek nehézséget a házastársaknak és gyermekeiknek a hit megőrzésében, az elkötelezett kereszténységben és a családi élet összhangjában. Ezek miatt ajánlani és segíteni kell az azonos közösséghez tartozó személyek közötti házasságkötést.”³⁵ A direktórium hozzáteszi, hogy a vegyes házasság minden sajátos nehézség ellenére „több olyan tulajdonsággal rendelkezik, melyeknek ápolása és támogatása mind belső jelentőségük, mind az ökumenikus mozgalomra való hatásuk miatt hasznos. Ez leginkább akkor válik nyilvánvalóvá, amikor mindkét fél hűségesen teljesíti vallásos kötelezettségeit.”³⁶

A római dokumentum kimondja, hogy „a közös keresztység és a kegyelem dinamikus ereje a vegyes házasságokban alapot és okot ad a házastársaknak arra, hogy megélik a lelki és erkölcsi értékekben való közösséget”.³⁷ A szemléletváltást mutatja, hogy az előkészítésben a papnak „hangsúlyoznia kell azokat a pozitív szempontokat, melyekben a jegyespár mint két keresztény közösen részesedik a kegyelem életében, a hitben, a reményben és a szeretetben, s a Szentlélek többi belső ajándékában”.³⁸ Az említett problémákra való megoldás felismeréséhez „mindkét jegyesnek – hűségben saját kereszténységéhez – keresnie kell azt, ami az egységre és az összhangra vezethet, anélkül, hogy lekicsinyelné a létező különbségeket, s elkerülve a vallási közömbösséget”.³⁹

A direktórium gyakorlatiasabb feladatot is kijelöl: „A jobb megértés és a mélyebb egység érdekében mindegyik félnek keresnie kell, hogy jobban megértse a másik vallásos meggyőződését, s egyházának, vagy egyházi közösségének tanításait és vallási gyakorlatait.”⁴⁰ Az igényes felkészítés nemcsak az imádságot ajánlja a lelki összhang szempontjából, hanem azt, hogy „igen jelentős a Szentírás olvasása és tanulmányozása” is.⁴¹ Egymás különbözőségeinek a megismerése még a házasságot is erősíti: „A fölkészítés idején a jegyesek törekvése arra, hogy megértsék vallási és egyházi hagyományait és komolyan mérlegeljék a meglévő különbségeket, elvezethet a becsületes, szeretetteljes megértésre a valós helyzet, sőt maga a házasság iránt.”⁴² Különleges alkalmakkor a helyi püspök engedélyt adhat az áldozásra a nem katolikus félnek is, s ez az alkalom a házasságkötés. Az *Ökumenikus Direktórium* azonban hangsúlyozza: „Jóllehet a vegyes házasság részesei közösen részesedtek a keresztység és a házasság szentségében, az eukarisztiában való közös részesedésük csak kivételes lehet, s minden esetben be kell tartani a rendelkezéseket, melyek szabályozzák a nem katolikus keresztény áldozását, illetve a katolikus áldozását egy másik egyházban.”⁴³

Tanítóhivatali megnyilatkozások a vegyes házasságokról

1994-re II. János Pál pápa meghirdette a család évét, s egyúttal levelet is írt a családoknak. Ebben hangsúlyozta, hogy „a család az egyház útja”, mivel az egyház egy keresztény emberen keresztül jut el más emberhez és a családhoz, s ezért társas természete is azt igényli, hogy életének kibontakozási területe a család legyen.⁴⁴ Bár a pápa elsősorban a katolikus családokhoz intézte írását, *levele* mégis minden keresztény családhoz szól, amennyiben a közös evangéliumi üzenetet felhasználva fejti ki tanítását.

ELŐADÁSAINK

1999-ben a Magyar Katolikus Püspöki Kar is körlevelet írt a házasságról és a családról, *A boldogabb családokért!* címmel. Ebben az összeállításban korábbi dokumentumok alapján is felhívja a figyelmet arra, hogy „az ökumené és a lelkiismereti szabadság szellemében tartsák teljes tiszteletben a nem katolikus fél vallási vagy világnézeti meggyőződését, és semmiképp se korlátozzák azt”.⁴⁵ A körlevél megjelenésének tízedik évfordulóján a Magyar Katolikus Családegylet előadások és tanulmányok formájában emlékezett meg a házasság és a családi élet jelentőségéről, és foglalta össze annak hatástörténetét és a témában azóta született jelentősebb szempontokat (az antropológiai változások problémáit).⁴⁶

André Vingt-Trois tours-i érsek (a jelenlegi párizsi érsek) 2002-ben a házassággal kapcsolatban feltett kérdésekre válaszolt, melyek közül az egyik így hangzott: „Mi a keresztény családok küldetése?”⁴⁷ Mivel a püspök általánosságban fejtette ki véleményét a családokat érintő kérdésekről, ezért ez alkalmas arra, hogy a különböző felekezetekhez tartozó házaspárok is haszonnal alkalmazzák. A püspök a gyermekek keresztényi beavatását tartja a család egyik legfontosabb feladatának. A hit és a keresztény élet felfedezésének nagyon korán kell elindulnia, de ez természetesen nem a korai hittant jelenti, hanem a gyerekek szintjén megfogalmazott beavatást. Ez egyszerű gesztusokon és a kölcsönösségen keresztül történhet.⁴⁸ Ökumenikus szempontból a szülőknek kell dönteni arról, hogy a lakásban milyen keresztény szimbólumokat, jeleket helyeznek el és tartanak fontosnak. Emellett a külső keresztény jelek a világ felfedezéséhez is kapcsolódhatnak: belépés a templomba, a csend felfedezése, Isten jelenléte házában, a gyermekkereszttség helye, néhány szertartáson való részvétel. Ezek az egyszerű elemeken keresztül fedezi fel a gyermek Valaki másnak a jelenlétét, akiről a szülei beszélnek neki, és aki fontos számukra, és így számára is az: *Valaki* valóságos, még ha nem is látjuk.⁴⁹ A beavatás másik útja kortól függetlenül az ima. Az ökumenikus családban is nagy szerepe van annak, hogy a család együtt, bizalommal, egyszerűen és rendszeresen fordul Istenhez, mindenki Atyjához.⁵⁰ A növekedő gyermekek számára a beavatás harmadik útja az egyházi szertartásokba való folyamatos bevezetés. Fontos tudatosítani, hogy a gyerekeknek a liturgiával való kapcsolata nem intellektuális kötődés, hanem szertartáson használt látható jelek felismerése: fény, énekek, események stb. Bizonyos értelemben a gyerekek szertartásra irányuló figyelme segíthet a szülőknek, hogy ők is jobban bekapcsolódjanak a liturgiába.⁵¹

Az eltérő felekezetű házaspárok harmonikus kapcsolatának megéléséhez járul hozzá II. János Pál pápa, aki az *Ut unum sint* (1995) kezdetű ökumenikus körlevelében fontosnak tartja „az újra megtalált testvériség megélését”, mert „az egy-egy felekezethez tartozó keresztények már nem ellenségnek vagy kívülállónak tekintik a többi keresztényt, hanem a testvért és a nővért látják bennük”.⁵² A keresztényeknek a boldog emlékű pápa által hangoztatott „egyetemes testvérisége” éppen az úgynevezett vegyes házasságokban válik szilárd ökumenikus meggyőződéssé.⁵³

II. János Pál pápa egyik utolsó írásában, az *Ecclesia in Europa* (Az egyház Európában, 2003) kezdetű apostoli buzdításában hangsúlyozza, hogy a családokat bátorítani kell, hogy valóban „családi egyházként” éljenek.⁵⁴ A pápa által olyannyira sürgetett új evangelizáció valamennyi keresztény feladata: „A családokat buzdítani kell, hogy

biztosítsanak teret a közös imádságnak, hogy így az egész házassági és családi életet az evangélium világosságában tudják értelmezni.”⁵⁵ Az egyház családokból épül fel, ezért nagyon fontos a családok támogatása, mert ők élik meg igazán a szeretet evangéliumát, és tudják az egyházat úgy bemutatni az embereknek, mint „az őket kereső Krisztus szeretetével való találkozás” helyét.⁵⁶

A vegyes házasságok szolgálata a társadalomban

Az európai keresztények számára mintegy viselkedési alkotmányként aláírt ökumenikus charta (*Charta Oecumenica*, 2001) hitet tesz amellett, hogy az ökumenét sokféle formában gyakorolhatjuk, melynek egyik kiemelt területe a vegyes házasságú családok élete.⁵⁷ Az Egyházak Világtanácsa megalakulásának 60. évfordulójára a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa a *Charta Oecumenica* részletes magyarázatával tisztelt, melynek során különböző egyházakhoz tartozó teológusok fogalmazták meg véleményüket az ökumenikus dokumentum egyes pontjaival kapcsolatban.

A vegyes házasságokról szóló kommentárban az ilyen családban élők tudatos segítsége kerül előtérbe. A felekezeti eltérő, házaspárokat fenyegető veszélyekre való felhívás mellett a magyarázat hangsúlyozza, hogy „a keresztyén értékeket és a hitvallásokat bármilyen módon hordozó családok javát és az egyház hitét szolgálja, ha a felekezetek összehangolt lelkipásztori munkával a családokban és a családok között rejlő közös jócselekedetek megvalósulását serkentik, s ezzel az egész társadalom javát szolgálják”.⁵⁸

2005-ben az Európai Unió Püspöki Konferenciáinak Bizottsága (COMECE) elsősorban a katolikusok számára adott ki egy, az *Ökumenikus chartához* hasonló, a keresztény magatartást előmozdító iratot, mely hangsúlyozza, hogy az egyház elsődleges küldetése az evangélium hirdetésében áll. Európa kulturális, szellemi és vallási kibontakozásához pedig „döntő módon járul hozzá a más keresztény közösségekkel való ökumenikus párbeszéd”.⁵⁹ A vegyes vallású házaspároknak is az egyházban betöltött szerepük mellett az európai történelem örököseiként is meg kell határozniuk önmagukat, így jelentős társadalmi feladatok megoldásában is részt vehetnek. „Mivel aki Európát mond, az nyitottságot is mond”,⁶⁰ ezért a szív megnyitása ma valamennyi kereszténynek, beleértve az eltérő felekezetű házaspárokat is, lelkiismeretbeli kérdése.⁶¹

JEGYZET

1 Vö. Ter 1,27.

2 Vö. Gaudium et spes, 12.

3 Vö. Ter 2,24; Mt 19,6.

4 GUZMICS, I., A' vegyes házasságokról, in Egyházi Társ. XIV. füzet, Pesten 1839. Guzmics Izidor (1786-1839) a „vallási egyesülés ideájáról” adta ki műveit már 1822-től, s ezzel ő lett a magyar ökumené egyik úttörője. Tanulmányából az eredeti helyesírás szerint szerepelnek a részletek.

5 Uo. 61.

6 Uo.

7 Uo. 62.

8 Uo. 62.

9 Uo. 62.

10 Uo.

11 Uo. 62-63.

12 Uo. 63.

13 Uo. 64.

14 Uo.

ELŐADÁSAINK

- 11 Uo. 62-63.
- 12 Uo. 63.
- 13 Uo. 64.
- 14 Uo.
- 15 Uo.
- 16 Uo. (lábjegyzet)
- 17 Uo. 73.
- 18 Uo. 74.
- 19 Uo. 74-75.
- 20 Uo. 81.
- 21 Uo. 82.
- 22 A Freimüthige Blätter (Szabadelvű Lapok) 5. füzetére utal Guzmics Izidor. A protestáns szerző a vegyes házasságokról, s különösen „az utánesküdtetési szertartásról” (Nachtragungs Ritus, recopulatio).
- 23 Uo. 83.
- 24 Uo. 82. Guzmics megemlíti, hogy „ez ellen szót emelt püspök Mauermann, ki az utánesküdtetést a kath. dogmával ellenkezni állítja a' szász kir. status gyűlésben”. Uo.
- 25 Uo. 84-85.
- 26 Uo. 85.
- 27 Vö. II. JÁNOS PÁL pápa, Familiaris consortio, SZIT, Budapest 1986, 163.
- 28 Vö. CIC (1917), 1060. c.
- 29 Vö. XI. PIUSZ pápa, Casti connubii (1930), SZIT, Budapest 1986, 56.
- 30 Uo.
- 31 Uo.
- 32 Unitatis reintegratio, 8.
- 33 Uo.
- 34 Ökumenikus Direktórium, 143.
- 35 Uo. 144.
- 36 Uo. 145.
- 37 Uo.
- 38 Uo. 148.
- 39 Uo.
- 40 Uo. 149.
- 41 Uo. Az ökumenikus szentírásolvasás egy jó „eszköze”. Az eddig csak francia, német és olasz nyelven megjelent ökumenikus fordítású Biblia. Vö. Die Bibel: Einheitsübersetzung der Heiligen Schrift. Psalmen und Neues Testament ökumenischer Text, Verlag Katholisches Bibelwerk, Stuttgart 2011; La Bible. Traduction oecuménique, Cerf, Paris 2010.
- 42 Uo.
- 43 Uo. 160.
- 44 Vö. II. JÁNOS PÁL pápa levele a családokhoz, 1994-ben a Család Évében, SZIT, Budapest 1994, 3.
- 45 MKPK, A boldogabb családokért! 130, Budapest 1999, 67.
- 46 Magyar Katolikus Családegylet, Tízéves „A boldogabb családokért!” körlevél, Tanulmányok a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia körlevele megjelenésének tízedik évfordulóján, Új Ember Kiadó, Budapest 2010.
- 47 Vö. VINGT-TROIS, A., A család. Az egyháznak feltett 15 kérdésre egy püspök válaszol, Új Ember Kiadó, Budapest 2007, 93-100.
- 48 Uo. 96.
- 49 Uo.
- 50 Uo. Erről lásd még: MERVAY, M., Merjünk imádkozni gyermekeinkkel, Jel Kiadó, Budapest 2009.
- 51 Uo. 96-97.
- 52 II. JÁNOS PÁL pápa, Ut unum sint 42, SZIT, Budapest 1996, 37.
- 53 Ut unum sint 42.
- 54 II. JÁNOS PÁL pápa, Ecclesia in Europa 40, SZIT, Budapest 2003.
- 55 Ecclesia in Europa 78.
- 56 Ecclesia in Europa 85.
- 57 Vö. Charta Oecumenica (Ökumenikus charta). Irányelvek az európai egyházak bővülő együttműködéséhez, in Imahét a Krisztus-hívők egységéért 2007, MKPK-MEÖT, Budapest 2007, 50. Az irányelvek teljes szövege az ÖKUMENÉ 65-70. számaiban olvasható.
- 58 Vö. MAGYARORSZÁGI EGYHÁZAK ÖKUMENIKUS TANÁCSA, Gondolatok az Ökumenikus charta irányelveihez, MEÖT, Budapest 2008, 22.
- 59 Az Európai Unió Püspöki Konferenciáinak Bizottsága, Az Európai Unió jövője és a katolikusok felelőssége, COMECE, Brüsszel 2005, 17.
- 60 Ecclesia in Europa 111.
- 61 Vö. Az Európai Unió jövője és a katolikusok felelőssége, 18.

SOLT PÁL

Az egység útjai – a Taizéi Közösség*

Sok mindent ismerünk a Taizéről, de vannak félreértések is körülötte. Hallani taizéi mozgalomról, taizéi lelkiségről. Ezzel szemben hangsúlyozni kell, hogy Taizéi Közösségről van szó, erről a protestáns kezdettel induló, majd teljesen ökumenikussá vált férfi szerzetesközösségről, amelynek testvérei mintegy harminc országból valók. Ez a tény magában is az ökumené látható jele. Idézem Roger testvér szavait: „Fiatalságom óta nem hagyott nyugodni a megézés, miszerint a közösségi életforma annak lehet a jele, hogy Isten szeretet, és nem más, csak szeretet. Napról napra erősödött bennem a meggyőződés, hogy mennyire fontos lenne megteremteni egy férfiközösséget, amelynek tagjai arra törekednek, hogy egész életüket odaadva, megértsék egymást, és mindig kiengesztelődjenek egymással. Ebben a közösségben a szív jósága és az egyszerűség lenne mindennek a forrása.”

Főként személyes ismereteim alapján beszélek róluk. Persze használok más forrásokat is. Megemlítem, hogy a Közösség internetes honlapján (www.taize.fr) van magyar nyelvű változat is.

37 évvel ezelőtt, 1975 Pünkösöd vasárnapján jártam először a falu fölötti dombon letelepedett testvéreknél (a Dombon a szokásos kifejezéssel), itt találkoztam először velük. A kis falu házaiban ma már nagyon kevés a helyi lakos, sok ház a Közösségé, ahol migránsok, rászorulóknak kaptak helyet. A falu kis románkori temploma teljesen kiüresedett, a Közösség gondjaira lett bízva. Taizé 10 km-re van Clunytól, a nagy 11. századi egyházi reform szívéből, mégis a környező falvak sokaságában egyetlen pap sincsen, nincsenek keresztelesek. Franciaországban is sok a vallási sivatag, igaz, vannak benne virágzó oázisok. Ezek egyike Taizé.

A Taizéi Közösséget alapító Roger Schütz szülei kilencedik gyereke, az egyetlen fiú. 15 és 18 éves kora között TBC fertőzéssel ágyban fekvő beteg volt. Betegsége alatt sokszor lelki sivatagon kelt át. De mindvégig a jóságra irányuló, egy és ugyanaz a hívás foglalkoztatta: „A betegség éve alatt megértettem, hogy a boldogság forrása nem a feltűnést keltő adományokban, nem is a fáradságos sikerekben rejlik, hanem önmagunk egyszerű és alázatos odaadásában, mely által másokat szívünk jósága révén szeretnénk megérteni.”

Taizé a német megszállás zónája és a vichyi Franciaország közötti demarkációs vonal mellett fekszik. Az itt 1940-ben egyedül megtelepült Roger testvér zsidókat és más üldözötteket, menekülteket mentett, bújtatott (ez családi örökség, francia nagyanja is befogadott menekülteket az I. világháború idején). Nem akarta rájuk tukmálni hitét, imádkozni, énekelni az erdőbe vonult el.

A Gestapo a nyomában volt már, mikor 1942-ben vissza kellett térnie Genfbe, ahonnan

---

* A KÖT 2012 november 5-i, a Kelenföldi Evangélikus Egyházközség gyülekezeti termében tartott összejövetelén elhangzott előadás lejegyzett rövid változata

ELŐADÁSAINK

1944-ben négy társával végleg visszatért Taizébe. Az első örökfogadalmat 1949-ben tették le, immár heten. Roger testvér 1952-ben írta meg a Közösség regulájának első változatát, amely az idők során egyre rövidebb lett, végül a „Taizé forrásai” nevet kapta. A hármasszerzetesi fogadalomban itt a szegénység helyett az egyszerűség szót találjuk. Tehát nem a hiányt, a nélkülözést állítja a regula középpontba, ez fontos. Roger testvér és a közösség életében a kiengesztelődés és a bizalom mellett a másik kulcsszó a szív, a szív békéje. Persze a szívet a szó bibliai értelmében értve, nem csupán az érzelem, de az akarat és az értelem központjaként is.

Az első katolikus testvér 1968-ban lép a Közösségbe, és 1972-ben tesz örökfogadalmat. Ezen jelen van az autuni püspök, akinek az egyházmegyéjéhez tartozik a falu. A püspök által bemutatott misén Roger áldozik. Ugyanezt láthatta a televízió jóvoltából az „egész világ”, amikor II. János Pál pápa temetésén 2005-ben Roger testvér szentáldozáshoz járult. Innen is ered az a sajtóban is felkapott nézet, hogy ő (és a Közösség is) katolikká lett. Ezt a Közösség új vezetője, Alois testvér nyilatkozatban cáfolta, de a Francia Protestáns Szövetség írásában is ezt olvashatjuk: „Roger testvér gyakran elmondta, sőt még legutolsó könyvében is leírta, hogy ő református hitében kiengesztelődött a katolikus hagyománnyal anélkül, hogy eredeti felekezetével szakított volna. Nem lehet egyszerűen elfogadni az ő útját és lemondani arról, hogy falakat építsünk arra, amit ő túl akart szárnyalni? Néhány protestáns katolikusként szeretné őt bélyegezni, néhány katolikus pedig áttérésként kívánja értelmezni (önmagá megerősítésképp) az útját ott, ahol ő kiengesztelődést látott és töresek nélküli közösséget akart. Tartsuk tiszteletben Roger testvér útját!”

A testvérek naponta háromszor imádkoznak, egy közös étkezésük van. Arra a kérdésre, hogy mit tart a legfontosabbnak az életében, Roger testvér habozás nélkül válaszolt: a napi háromszori közös imádságot, és ezen belül is a csend perceit. A kezdetben latin énekeik fokozatosan soknyelvűvé váltak, ma már jórészt saját szerzemények. A 30 országból jött testvérek egyike magyar, tavaly lépett be egy szlovák fiatal. A nagy közösségen kívül 2-4 testvér konfraternitásai élnek Bangladeshből, Szenegálból, Délkoreából, Brazíliából együtt a legszegényebbekkel. Nem akarnak toborozni, a közösség szereti magát átmenetinek tekinteni.

A testvérek fehér ruhájukat csak a közös imádságok idején viselik. Roger testvér azonban az 1991 évi budapesti találkozó óta mindig viseli a fehér ruhát. Egy idős magyar hölgy kérte őt erre tolmács segítségével.

A közösség semmilyen adományt nem fogad el, a tagok esetleges örökségét sem. Kizárólag munkájukból – kerámia gyártásból, ötvösmunkából, ikonfestésből, könyvkiadásból – élnek.

A 2005-ben tragikus körülmények között elhunyt (az esti ima alatt egy megháborodott román nő által meggyilkolt) Roger testvér utóda, a Közösség mai vezetője, Alois testvér írja: Jóság és egyszerűség találkozásából remény születik. A fiatalok ezreinek fogadása ugyanúgy megerősíti ezt bennünk, mint amikor különböző földrészekre megyünk életünket megosztani a legszegényebbekkel. A szív egyszerűségével együtt jár a jóság figyelmünket a legszegényebbek, a szenvedők és a gyermekek fájdalmai felé fordítják.

A vendégfogadás felébreszti a jóságot. Amikor egy városban ifjúsági találkozót

ÍRÁSAINK

---

készítünk elő, családok ezreit hívjuk meg arra, hogy fogadjanak be egy vagy több ismeretlen fiataalt, akiknek talán a nyelvüket sem beszélik. Ilyenkor megértjük, milyen kevés is elegendő ahhoz, hogy sokak szívében megjelenjen a jóság.

Míg a kemény szigor akadályt jelent a hit útján, a jóság kaput nyit feléje.”

A Taizébe látogató, zarándokló fiatalok szállás/ellátás fejében szinte jelképesnek vehető heti 50 eurót fizetnek. A Közösségnek a gyakran akár több ezer fiatallal közös imádságain sok az ének és nagyon fontos mozzanat a csend, nincsen prédikáció. Ezen kívül a fiatalok kis csoportokban beszélgetnek, közülük való vezetők moderálásával; inkább meghallgatják egymást mintsem vitatkoznak. Hetente egyszer Roger testvér beszélt a fiataloknak, egy-egy ilyen „predikáció” egy oldalon elért. Ezt folytatja Alois testvér is.

Az örök fogadalommal elköteleződött testvérek közössége körül segítők vannak; ők nagyszámú fiatal fogadásában segítenek, de nem a közösség kenyérkereső munkájában.

Ez az egyszerűségben élő Közösség jelképes, de mégsem lebecsülhető módon részt vállal a világ lelki és testi bajainak orvoslásában. Egy alkalommal 1 millió orosz nyelvű Újszövetséget ajándékozott az orosz embereknek/Egyháznak, az éhező Észak Koreába gabona szállítmányt küldött.

A Taizéi Közösség, „Ez a kis tavasz” (XIII. János pápa), a kiengesztelődés egy hitvitáktól mentes, sajátos útját járja, mint az evangéliumi közösség példázata.

ANTAL ISTVÁN

A Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat

A Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat egyfajta felsőoktatási roma civil kezdeményezésből alakult, mely mellé elsőként a Jezsuita Rend állt. A munka és tanulás mellett havonta egy hétvégét együtt töltötték roma fiatalok egy közéleti képzésen, virtuális szakkollégiumot alkotva. Itt a romák társadalmi problémáiról, a roma értelmiségi fiatalok szerepéről, társadalmi felelősségvállalásáról beszélgettek, s neves előadókat is meghívtak. Ebben az időszakban ismerkedtek meg a roma fiatalok Hofher József jezsuita szerzetessel, aki segítette a kezdeményezést és biztatta a fiatalokat, hogy nem elérhetetlen egy bentlakásos, valódi szakkollégium. Forrai Tamás jezsuita provinciális segítségével, támogatásával sikerült létrehozni a mostani Jezsuita Roma Szakkollégiumot, és ennek a kezdeményezésnek köszönhetően nemcsak Budapesten, hanem az országban további három helyen, Miskolcon, Debrecenben, Nyíregyházán nyílt meg roma szakkollégium a történelmi keresztény egyházak fenntartásával és az állam támogatásával.

A Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat (KRSZH) 2011. március 17-én alakult, mikor négy történelmi egyház képviselői és az állam képviselőjében Balog Zoltán, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium társadalmi felzárkózásért felelős államtitkára aláírták a KRSZH küldetésnyilatkozatát.

ÍRÁSAINK

A nyilatkozatot az egyházak képviselőjében aláírók:

Dr. Bölskei Gusztáv református püspök, a Magyar Református Egyház zsinatának lelkészi elnöke;

Dr. Fabiny Tamás, a Magyarországi Evangélikus Egyház Északi Egyházkerületének püspöke;

Forrai Tamás Gergely, a Jézus Társasága Magyarországi Rendtartomány provinciálisa;

Kocsis Fülöp hajdúdorogi megyéspüspök.

2011 szeptemberében kezdte meg működését a négy egyházi fenntartású roma szakkollégium. 2012 szeptemberében Dr. Kiss-Rigó László szeged-csanádi megyéspüspök kezdeményezésére létrejött a hálózat ötödik roma szakkollégiuma Szegeden.

A szakkollégiumok a KRSZH laza szövetségébe tartoznak. A hálózat ülésein a fenntartók képviselői és a szakkollégiumok vezetői vesznek részt. A résztvevők választják egy évre a KRSZH elnökét. Az alapításkor a fenntartók és a szakkollégium vezetői Forrai Tamás Gergelyt választották meg elnöknek, majd a következő évben is neki szavaztak bizalmat a vezetőik. A KRSZH önálló szakkollégiumait külön-külön a történelmi egyházak tartják fenn, önálló szervezeti és működési szabályzattal, tanulmányi programmal és tanári karral rendelkeznek. A szakkollégium alapvető célkitűzése, hogy hozzájáruljon a közéleti feladatvállalás iránt elkötelezett, aktív társadalmi párbeszédet folytató cigány értelmiségiek formálódásához, akik a szakmai kiváltságot ötvözik a társadalmi és szociális kérdések iránti érzékenységgel. Az egyházi nevelés szellemiségétől vezetett intézmény törekszik arra, hogy hallgatói emberségük minden dimenziójában fejlődjenek, az értelmiségi, a morális és a közösségi életvitel, valamint a lelkiség elmélyítése révén. A szakkollégiumi nevelés ökumenikus szemléletű, teret ad a különböző egyházakhoz tartozó fiatalok lelkiségének megélésére.

A szakkollégiumok közös szakmai minimumok szerint működnek, de teljes autonómiával rendelkeznek. Saját hatáskörben döntenek szakmai és lelki életük szervezésében, a kurzusvezetők kiválasztásában, ösztöndíj szabályzatuk kialakításában, felvételi rendszerük kidolgozásában és érvényesítésében. A szakkollégiumok aktív részvételt várnak el a hallgatóktól, az aktív szakkollégiumi részvétel feltétele a szakkollégiumi jogviszony megújításának, mely szakkollégiumonként változó lehet. A jogviszony általában egy évre szól, de a szakkollégiumok eltérhetnek ettől.

A KRSZH közös tanulmányi programot dolgozott ki, mely három pillérből áll.

1. A Kulturális – kettős identitás modul

A modulba olyan tanulmányi egységek (tantárgyak, foglalkozások) tartoznak, amelyek hangsúlyt fektetnek a kettős identitás építésére, a közéleti és kultúrateremtő elitként való szerepvállalás szakmai megalapozása érdekében. A szakmai oktatást kulturális programok egészítik ki, amelyekben a diákok kreatív részvétele kívánatos. Cigány és magyar népismeret címén azokat az ismereteket kívánjuk oktatni, amelyek a magyar-cigány együttélés megértéséhez, a kölcsönös függőség és történelmi egymásrautaltság felismeréséhez, a békés együttéléshez szükséges szemlélet kialakításához szükségesek. Azt az alapelvet követjük, hogy az egészséges identitás nem

mítoszokra és ellenségképekre, hanem a történelem és a jelen valóságának kritikus és önkritikus szemléletére épül.

2. Spirituális modul

A szakkollégium a képzés tartalmában valamint kulturális-közösségi életében a felsőoktatás keresztény szellemiségű műhelye. A szakkollégium hozzá kíván járulni ahhoz, hogy növendékeinek hite elmélyüljön, alapvető jártasságot szerezzenek a teológiai, egyházi kérdésekben, és alkalmasakká váljanak arra, hogy hivatásukat kibontakoztatva hitüket hitelesen képviseljék a világban és az Egyházban. A szakkollégiumokban mindenhol szolgál egyházi személy spirituális vezetőként, van olyan szakkollégium, ahol a szakkollégium vezetője is pap, vagy lelkész.

3. Közismereti modul

A közismereti modul célja az, hogy a szakkollégisták biztos alapokkal rendelkezzenek az értelmiségi elit világában, képesek legyenek összetett problémák megoldására, minőségi munka végzésére és gondolataik szabatos kifejezésére, akár idegen nyelven is.

A szakmai képzésen kívül a hallgatók egyéni fejlesztésben is részt vesznek, egyéni szükségleteknek, igényeknek megfelelően. Az idegennyelvi képzés nagy hangsúlyt kap a szakkollégiumok támogatói tevékenységében, minden hallgatónak segít az intézmény megszerezni a minimális nyelvi képzettséget, melyet az oktatási intézménye előír feltételként a diploma kézhezvételéhez. A hallgatók legtöbb esetben halmozottan hátrányos helyzetből érkeznek az egyetemre, a szakkollégiumba, ennek mérséklésére a szakkollégiumok havi rendszeres ösztöndíjat adnak a hallgatóknak. Az értelmiségi léthez hozzátartozik a kultúra ismerete, ebben való részvétel. Az intézmények támogatják a hallgatók kezdeményezéseit a kulturális területen.

Az egyházak által fenntartott intézmények infrastrukturális adottságai a szakkollégiumi munkavégzéshez kiválóak. A Jezsuita Roma Kollégium és Szakkollégium a volt Szent Ignác Jezsuita Szakkollégium épületét örökölte meg, mely eddig is szakkollégiumként működött. A Miskolci Görögkatolikus Cigány Szakkollégium a miskolctapolcai egyetemi kollégiumban kapott helyet, ahol a szakkollégiumi tevékenységét végezheti. A református Wáli István Szakkollégium a Debreceni Egyetem Maróti kollégiumának egyik szintjén kapott helyet. Az Evangélikus Roma Szakkollégium is egy egyetemi kollégiumban, a Nyíregyházi Egyetem kollégiumában lelt otthonra.

A szakkollégiumok interdiszciplinárisak, a hallgatók orvosnak, mérnöknek, szülésznek, bölcsésznek, tanárnak készülnek, társadalomtudományokat tanulnak. A szakkollégiumok hallgatóinak összlétszáma meghaladja a 100 főt, ezt a közeljövőben minden szakkollégium vállalása szerint növelni fogja. A hallgatók kicsivel több, mint fele lány.

Az elmúlt egy és fél évben a tapasztalat az, hogy sikerült felépíteni biztos szakmai alapokon nyugvó, hosszú távra tervező intézményeket, melyekben a hallgatók otthon érzik magukat, és motivációjuk is növekszik, hogy felelős, a közösségért dolgozni akaró roma értelmiségiek legyenek, akik a kettős roma-magyar pozitív identitásukat helyezik előtérbe- és tenni akarnak a megbékélés és a párbeszéd elindításáért.

GENFEST 2012

Augusztus 31. és szeptember 2. között 12.000 fiatal érkezett Budapestre a Fokoláre Mozgalom által szervezett ifjúsági találkozóra. A föld minden tájáról jöttek 22 keresztény felekezet és a világ nagy vallásainak képviselőiben, de voltak köztük nem vallásos meggyőződésű fiatalok is.

A programból: egymás országainak és helyzetének megismerése koreográfiák, képek, játékok, ételek segítségével; megrázó, tettekre ösztönző tanúságtételek az egyetemes testvériség építéséről, közös elhatározások, projektek, koncertek, teli Sportaréna, menet keresztül Budapesten, flashmob a Lánchídon, hálaadó liturgiák a város 8 keresztény templomában, közös záró imádság a békéért a helyi egyházak képviselőinek jelenlétében. Let's bridge, építsünk hidakat – szól a Genfest mottója.

Mindez az **Egyesült Világért, a Szeretemben egyesült világért.**

FARKAS ENIKŐ, FIALOVSKY DÓRA

Építsünk hidakat, váljunk híddá!

Elképzeltető-e, hogy egy egyszerű külvárosi gimnáziumban a tanárok nagy része kereszténnyé válik, és számtalan diák is a krisztusi utat választja? Miért történne ilyesmi? Budapest egyik gimnáziumában ez történt – és történik. Tizenöt évvel ezelőtt néhány diák -- akik egy ifjúsági csoportba jártak -- elkezdett Jézusra figyelni. Minden reggel elolvastak a Bibliából egy igét, elmélkedtek rajta, és napközben megpróbálták aprópénzre váltani, konkrétan megélni. A szünetekben összejöttek, hogy megbeszéljék a tapasztalataikat. Az eredmény az lett, hogy osztálytársaik és tanáraik felfigyeltek a köztük levő szeretetre és arra a fényre, amely belőlük áradt. Sokan azt mondták: Én is szeretnék így élni, tanítsatok meg rá! Így ismerkedtek meg Jézus Krisztussal és az evangéliummal. Egyik tanáruk a helyi templomi közösség aktív tagja lett a családjával együtt. Az osztálytársak között volt nehéz körülmények közt élő fiú, aki felnőttként családot alapított, és rendezett, szép életet él, másvalaki pedig papi hivatást nyert. Ezek a fiatalok – mint később kiderült – az Olaszországból indult Fokoláre mozgalom tagjai voltak. *Chiara Lubich* – a mozgalom alapítója – és társai az észak-olaszországi Trentóban a második világháború pusztításai közepette felfedezték, hogy Isten az egyetlen ideál, amely megmarad, ő a Szeretet. Életcéljukat Jézus végrendeletének megvalósításában látták meg: „*hogy mindnyájan egy legyenek*” (Jn 17,21). Lelkiségük máig virágzik, és szerte a világon megszólít embereket – nemcsak a római katolikus egyház körében, ahonnan indult, hanem más felekezetekből, vallásokból, sőt a nem hívők köréből egyre többeket vezet el Istenhez. „...*ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben: ott vagyok közöttük*” – mondja Jézus

GENFEST

(Mt 18,20). És jelenléte 1943 óta sok-sok embert és sok-sok fiatalot vonz világszerte. Ők az új nemzedék (olaszul: *generazione nuova*) tagjai, röviden a „gen”-ek (ejtsd:dzsen), akik nem nagy szavakkal, hanem szeretetükkel hirdetik az evangéliumot. Augusztus 30. és szeptember 2. között Budapesten találkoztak a Genfesten, a fiatalok ünnepén.

A Genfest programja az egyesült világról szólt. A fiatalok arra akarják felhívni a figyelmet, hogy lehetséges a megbékélés a különböző felekezetek, vallások, kultúrák között. Ennek picit, de látható jelét adja, hogy a budapesti Erzsébet téren, a polgármesteri hivattal szemközt egy úgynevezett ETAP-ot (Egyetemes Testvériség és Aranyszabály Placc) építettek, amelynek „alapköve” a nagy világvallásokban különböző változatokban fellelhető jézusi aranyszabály: „*Amit... szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük...*” (Mt 7,12)

* * *

A szombati program felváltva adott helyet zenés-táncos koreográfiáknak és a fiatalok megszólalásainak, akik sokszor saját hazájuk problémái közepette tettek tanúságot a szakadékokat átívelő szeretetről.

Egy mexikói fiú bátyja bandaháború áldozata lett. Gyilkosaival később szintén egy drogbanda végzett, s a fiú családja megelégedettséget érzett a „bűnhődés” láttán, ám ő maga tudta, hogy az erőszakra nem lehet gyűlölettel válaszolni, és ezt el is mondta egy családi találkozón.

Izraelben egy zsidó család az egyik legfontosabb ünnepre, a hanukára egy arab keresztény fiút és egy muszlim lányt hívott vendégségbe. A lány -- látva, hogy a hitbeli hovatartozás erőssége nem akadály, ellenkezőleg, elősegítője lehet a vallások, kultúrák közötti hídépítésnek -- elkezdte felfedezni saját vallását, és rájött, hogy a mélyben összeérnek a környező, egymással háborúskodó népek értékei.

Olaszországi *gen* fiatalokat az a gondolat mozgatott meg, hogy jóléti környezetükben mit tehetnének azokért, akiknek nincs részük kényelemben. Hajléktalanokhoz kezdtek járni, barátságot kötöttek velük és együtt töltötték a mindennapjaikat. Amikor egyik felkaroltjukat baleset érte, és a kórházban nem akarták ellátni, visszamentek vele az ambulanciára, és addig nem hagyták el a kórházat, amíg megfelelő ellátást nem kapott. Azóta a sérült fiúnak az élethelyzete is sokat javult.

Egy egyiptomi huszonegy éves fiú elvesztette édesanyját, aki hosszan szenvedett szklerózisos betegségben. Később a nővére rákos lett, s akkor elgondolkozott, mi értelme így az életnek. Azt kívánta, bárcsak szenvedhetne a testvére helyett. Nemrég kiderült, hogy ugyanolyan betegsége van, mint az édesanyjának volt. Sok imádság és vívódás után a szenvedésben felfedezte a megfeszített Jézust, és ez értelmet ad életének. Azóta egy szerető társra is talált, aki kész elfogadni őt betegségében is.

De a nap folyamán nemcsak múltbeli tanúságtételek hangzottak el, hanem a jövőre vonatkozó tervek, konkrét projektek is bemutatásra kerültek. Hiszen az egyetemes testvériség nem maradhat egy elvont eszme, tudatos munkára van szükség

GENFEST

---

ahhoz, hogy hatással legyen az emberek hétköznapi életére. Az elsődleges cél annak tudatosítása a fiatalokban, hogy aktív szerepet kell vállalniuk saját jövőjük alakításában. Útjára indult egy aláírásgyűjtési kampány annak a kezdeményezésnek a terjesztésére, támogatására, hogy az ENSZ-ben létrejöhesse egy állandó nemzetközi megfigyelő szervezet, amely az egész világon figyeli, segíti a testvériség megvalósulását az egyének és a közösségek életében. (Egyesült Világ Projekt, erről bővebben: <http://www.ujvaros.eu/post/10678/>)

* * *

„A nyolcvanöt országból érkezett tizenkétezer fiatal vasárnap hovatartozásának megfelelő szentmisén, istentiszteleten, szent liturgián, vallások közti találkozón vehetett részt. Így kértek fel engem is, hogy segítsek a református--evangélikus közös záró istentisztelet szervezésében. A több hónapos előkészület során azt gondoltam, én vagyok segítségére a szervezőknek. A végére megértettem, ők mekkora szolgálatot tettek értünk azzal, hogy fontosnak tartották, hogy mindenki a saját hite szerint adhasson szívből hálát az elmúlt napokért – mi így ökumenikusan.”

A fasori evangélikus templomban német, lengyel, svájci, szerb, svéd, norvég, litván, amerikai, brazil, maláj és indonéz fiatalok vettek együtt úrvacsorát. A közös imádság felolvasásában a nyírteleki evangélikus cigánymisszió tagjai is részt vállaltak.

A bonyhádi *Gábriel* zenekarral, akik dalokkal, zenéjükkel járultak hozzá az istentisztelethez, igazi hídépítés volt a közös munka. Az együttes tagjai a közelmúltban honlapot indítottak (<http://evangelikus-ifi.blogspot.hu>) az evangélikus ifjúsági csoportok közötti kapcsolatteremtés céljával. Mottójuk -- „Építsünk hidakat!” -- rögtön arra engedett következtetni, hogy ha a Genfestnek ugyanez a jelszava, akkor biztos, hogy munkatársakra találunk egymásban. Nagyon hamar kiderült, hogy néhányan már jelentkeztek is a találkozóra, így valóban rá tudtak hangolódni annak lelkeségére. A személyes találkozásunk alkalmával nyilvánvalóvá vált, hogy zenéjükkel is hídépítésre vállalkoznak: hidat építenek a világi és a spirituális, a hittől még távol állók és a hívő keresztények között.

* * *

2007-ben egy a Keresztény Ökumenikus Diákegyesület (KÖD) által szervezett hétvégén hangzott el, hogy a 21. század már nem az ökumenikus keresgélés, hanem az együtt cselekvés ideje kell legyen. Számunkra ennek kézzel fogható megvalósulása volt a Genfest.

További információk: www.genfest.org, illetve www.fokolare.hu.

Beszélgetés a Fokoláre szerbiai közösségének két tagjával

A Genfest ökumenikus vonatkozásai kapcsán beszélgettünk Nina Vyazovetskaya-val és Maucha Kristóffal, akik a Fokoláre mozgalom szerbiai közösségének a tagjai.

Hányan jöttetek Szerbiából Budapestre?

Kristóf: Négy busszal, mintegy 200-an érkeztünk a Genfestre. Szerbia különböző részeiről jöttek a fiatalok, akik közül sokakkal csak most találkoztunk először. Öt nemzetiség volt jelen közöttünk: szerb, horvát, magyar, ruszin, és szlovák.

Nina: De nemcsak nemzetiség szerint volt színes a csapatunk, hanem felekezet szerint is. A fiatalok többsége katolikus, vagy görög katolikus volt, de volt közöttünk 19 ortodox, 2 evangélikus és 3-4 nem hívő fiatal is.

Nina, ha jól tudom te a Fokoláre mozgalom elkötelezett tagja vagy és ortodox vallású...

Nina: Igen. Orosz vagyok, Moszkvában születtem és 12 éve ismerem a mozgalmat. Három éve élek Szerbiában, ahová azért érkeztem, hogy a mozgalomért dolgozzak.

Mit jelent számodra ortodox hívőként egy katolikus alapítású mozgalomhoz tartozni?

Nina: Azok közé a Szovjetunióban született fiatalok közé tartozom, akik számára a vallás nem jelentett semmit. Én is, mint a többség, semmiféle vallásos nevelésben nem részesültem. Gyerekkoromban és fiatalként én is részt vettem a fiatalok kommunista szervezetében, voltam úttörő, stb. A 90-es években, a nagy változások idejében, a szüleim mindenféle előkészítés nélkül megkereszteltettek engem és a testvéreimet. Akkoriban mindenki valami újat keresett. De ez után a nap után nem tettem be a lábamat többé a templomba.

Két évvel később megismertem egy keresztény családot, aki a mozgalomhoz tartozott. Tőlük hallottam először Istenről, a hitről, az egyházzal beszélni. Majd hamarosan meghívtak egy találkozóra. A mozgalom akkoriban érkezett csak Oroszországba. A közösség tagjai szinte mind ortodoxok voltak a katolikus fokolarinik körül.

Azt kell, hogy mondjam, egy új világot fedeztem fel! A mozgalom alapítójának Chiara Lubichnak a szavait hallgatva, és a közösség életébe bekapcsolódva találkoztam Istennel. Ezek az emberek valami különleges fényt hordoztak, különböztek mindenkiktől, akit ismertem, a barátaimtól, a családomtól. Én is elkezdtem megváltozni, ez a fény átjárta az életemet, felfedeztem a hitet, az evangéliumot, a szeretet és az adás örömeit. Felfedeztem Istent, mint aki közel van hozzám, elkísér az utamon és értelmet ad az életemnek.

A katolikus fokolarinák voltak azok, akik elvittek engem abba az ortodox templomba, ahol annak idején megkereszteltek és megismertettek más ortodox hívőkkel is. Elkezdtem én is részt venni a liturgiákon és lassan-lassan felfedeztem az Ortodox Egyház gazdagságát és szépségét. Chiara Lubich szenvedélye Isten, az Egyház és az egység iránt engem is teljesen magával ragadott. Annyira, hogy később éreztem, Isten arra hív, hogy teljesen adjam neki az életemet. A sok széthúzás, a keresztények

GENFEST

---

vagy más csoportok közötti szakadék, amit megtapasztaltam magam körül, megértette velem, hogy én is az egységnek akarom szentelni az életemet, ahogy Chiara is tette.

A mozgalomnak köszönhetem tehát a hivatásomat és a vallásomat, hogy ortodox lehetek.

Vannak nehézségeid a mozgalomban, amiért te ortodox vagy?

Nina: Nem mondhatom, hogy nem tapasztalok nehézségeket, amelyek a különbözőségünkből fakadnak. A többiek, akikkel Szerbiában élek együtt, katolikusok. Mindig fájó pont, amikor más úton kell elindulnunk vasárnap a liturgiára, vagy a szentmisére, amikor más módon és más időben kell élnünk egyházunk előírásait, és persze vannak gondolkodásbeli különbözőségek is közöttünk. Természetesen néha részt veszünk egymás szertartásán is, de a különbözőség azért mindig megmarad. Ezeket a pillanatokot megpróbáljuk szeretettel megélni és megpróbáljuk felajánlani a keresztre feszített Jézusnak a nehézségeket, és kérjük tőle a keresztyének közötti teljes egységet.

Kristóf, te viszont magyar vagy és katolikus...

Kristóf: Igen, budapesti vagyok és már majdnem 4 éve élek Szerbiában, ahová én is azért mentem, mint Nina, hogy a mozgalom ottani munkáját segítsen.

Elsősorban a vajdasági magyarok miatt mentél oda?

Kristóf: Gyakran megkérdezik ezt tőlem. Természetesen, egy fontos szempont volt, hogy tudok magyarul, mert a mozgalom tagjai között sok magyar van. Számomra nagy felfedezés volt a vajdasági magyarok élete, akikről, mintha itt Magyarországon sokkal kevésbé hallanánk, mint például az erdélyiekről, vagy a felvidékiekről. Én legalábbis szinte semmit nem tudtam róluk. Ugyanakkor, úgy érzem, én éppen úgy vagyok ott a szerbekért, vagy például a ruszinokért, mint a magyarokért. Éppen ez a nemzeti és vallási sokféleség a legnagyobb élmény számomra Szerbiában. Mivel Belgrádban kevés katolikus van, kevés a katolikus templom és napközben zárva vannak, ezért gyakran megyek be ortodox templomba, ha napközben szeretnék egy picit imádkozni. Isten jelenlétét ott is megtapasztalom és a másság, a különbözőség egy különös örömmel és tisztelettel tölt el engem.

Térjünk vissza a Genfestre. Milyen élmény volt a szerbiai csoport számára, akik vallási és nemzeti szempontból ennyire különbözőek, a budapesti Genfest?

Nina: Mindannyiunk számára nagyon nagy élmény volt, egy „felejthetetlen tapasztalat”, ahogy sokan emlegették a fiatalok közül. Különös figyelemmel követtük természetesen az ortodox fiatalokat, akik közül csak keveset ismertünk korábról személyesen. Voltak közöttük teológiai hallgatók, egy kórus tagjai, két fiatal, akik ortodox kolostorban élnek és a püspök áldásával jöttek a találkozóra és néhány a vallását nem gyakorló fiatal is. Az első esti program, a koncert, néhányuknak egy kicsit túl „nyugatias” és kevésbé spirituális volt. Talán azért is, mert ahol mi ültünk a szöveget nem lehetett elég jól érteni. Emiatt, s mert későn jutottunk ágyba, két-három fiatal a másnapi programba sajnos csak később kapcsolódott be. De a kezdeti nehézségek után a továbbiakban már mélyen érintette őket a program és a különbözőségnek és egységnek ez az élő tapasztalata.

Az egyik fiatal, akit kisgyermekként magára hagytak a szülei, és sok évig ivott,

mondta: „Soha az életemben nem tapasztaltam meg a szeretetet. A Genfest egy olyan álom volt, amiről mindig is álmodtam.”

Különösen fontos pillanat volt a vasárnapi szerb ortodox liturgia. A fiatalok szívvel lélekkel bekapcsolódtak a liturgiába énekekkel, oltár körüli szolgálattal. A pap nagyon meghatódott, imádkozott a Genfest résztvevőikért, és a prédikációban az ökumenizmusról beszélve aláhúzta, mennyire fontos az evangéliumi szeretet és az egység.

Az egyik vallását nem gyakorló fiatal a liturgia és a Genfesten elhangzó tapasztalatok hatására elhatározta, hogy elkezd járni templomba, hogy „újranézzze az Istennel való kapcsolatát”.

Kristóf: A másik fontos tapasztalatunk a nemzeti sokféleséghez, és konkrétan a szerb zászlóhoz kötődik. Az egyik pillanatban arra csodálkoztunk rá, hogy a szerb lobogót legtöbbször a magyar, vagy a horvát fiatalok lengették lelkesen, ami a szerb fiatalokat is megdöbbenett. Az egyik magyar lány mesélte hazafelé: „A negatív hírek ellenére, amit a televízióban hallunk, örömmel meneteltünk a szerb zászló alatt, mert ugyanahhoz a családnak tartozunk. Gyönyörű tapasztalat volt a palesztinok énekére együtt táncolni olaszokkal, franciákkal, és más néphez tartozókkal... Látva egy Buddha szobrot először egy picit tartózkodó lettem, de most örülök, hogy az ő képviselőik is jelen voltak ezen a találkozón és hogy egy célért élünk. Mindannyian itt az Arénában a békét ünnepeltük!”

Az egyik szerb fiatal mondta: „Itt a különböző országokhoz és valláshoz tartozó fiatalok tanúságot tettek arról, hogy a nemzetiség és a vallás nem negatív és romboló elem, ha a valódi jelentésük szerint éljük meg őket. A nemzetközi konfliktusok néhány ember manipulációjának a következményei. A fiatalok, a saját zászlójukat hordozva, népiük táncát bemutatva, tanúságot tettek a különbözőség szépségéről és pozitívumáról. A világ valóban lehet más, szebb, egységesebb és ez nem utópia!”

Hírek – Könyvismertetés – Beszámoló – Útinapló

Ökumenikus hírek

Világ

Március 4. – Ortodoxia vasárnapján Szerafim pireoszi (Görögország) metropolita anatémát mondott ki a pápára s vele a katolikusokra, a protestáns közösségekre, a zsidóságra és a muszlimokra, s mindazokra, akik támogatják az ökumené ügyét. Az eset után I. Bartolomaiosz konstantinápolyi ökumenikus pátriárka nyilatkozatot tett közzé, amelyben kifejtette: „Az efféle vélemények szomorúságot keltenek, hiszen az ortodox erkölccsel homlokegyenest szemben állnak, és beláthatatlan következményei lehetnek az egyházak egységére, a szent ortodox egyházra nézve pedig különösen károsak”.

Március 11. – Rowan Williams anglikán prímás több napra Rómába érkezett. Itt találkozott a pápával, s istentiszteletet mutatott be Nagy Szent Gergely templomában. Az emellett található kolostorból indultak el az első szerzetesek az angol misszióba. 11-én felkereste a montecassinói bencés kolostort, így tisztelve a szerzetesrend alapítója és tagjai előtt, akik meghirdették az evangéliumot a szigetország lakói előtt.

Március 17. – Elhunyt III. Senuda kopt pápa. A világon számos helyen ökumenikus imádsággal emlékeztek meg róla. Az egyházfő múlt év augusztusában, Szent István ünnepéhez kapcsolódóan járt hazánkban, s ekkor felszentelte az első budapesti kopt templomot.

Április 15. – A Julianus-naptár szerinti húsvét ünnepén I. Bartolomaiosz konstantinápolyi ökumenikus pátriárka üzenetet tett közzé. Emlékeztetett rá, hogy a keresztényeknek tettekben, a rászorulóknak segítségével kell követniük Krisztust, s együttesen kell hirdetniük az Örömhírt. XVI. Benedek pápa hasonlóképpen fogalmazott: a közös tanúságtételünknek igazságban és szeretetben kell megvalósulnia. Ebben segít minket a húsvéti örömhír, amely megerősíti hitünket.

Április 17–20. – Edinburgh-ban került sor az Európai Ökumenikus Nemzeti Tanácsok Főtitkárainak találkozására, amelyet az Európai Egyházak Konferenciája szervezett. A huszonhét országot képviselő főtitkárok beszámoltak eredményeikről, kezdeményezéseikről, de ugyanakkor elemezték az európai helyzet nehézségeit, a hívek számának csökkenését is. A megbeszélések során felmerült annak lehetősége, hogy a „visegrádi négyek” nemzeti tanácsainak főtitkárai külön időközi megbeszélést is szervezzenek.

Májusban adta ki a Fokoláre mozgalom Szerbiában Chiara Lubich a „A te Igédnek lenni” (*Essere tua Parola*) című könyvének cirill betűs szerb fordítását. A belgrádi könyvbemutató után október 30-án Újvidéken ismertették a kötetet. Az eseményt Branko Ćurčin ortodox szerzetes pap szervezte, aki szerette volna jobban megismertetni a mozgalom lelkiségét egyházmegyéjében. Irinej Bulović püspök áldásával Branko atya az egyházmegyei „Beseda” rádióban és a templomokban hívta meg az embereket. A könyvbemutató a Matica srpska (Szerb anya háza) egyik termében volt, mely a legmagasabb szintű és legrégebb kulturális és tudományos intézmény Szerbiában. A terem kicsinek bizonyult a 170 résztvevő számára. Az ortodox hívők és papok mellett az eseményen megjelent Samuel Vrbovski szlovák evangélikus püspök és Orinaldo Antonini apostoli nuncius is. Pósa László óbecsei plébános röviden ismertette a Fokoláre mozgalom lelkiségét, Nina Vyazovetskaya ortodox fokolarina pedig elmesélte a mozgalommal való kapcsolatát és megtérésének történetét. Milos Vesin chicagói szerb ortodox pap, aki az előszót írta a könyvhöz, kiemelte annak fontosságát, hogy mindannyian élő igék legyünk.

Május 27. – Az Egyházak Világtanácsa üzenetet tett közzé Pünkösdi ünnepére. Kiemelik, hogy a sok eltérő nyelvű, kultúrájú embert ugyanaz a Lélek járta át, erővel és reménységgel töltötte el őket. Erre a tapasztalatra ma is szükség van, hiszen korunkban igen sok ember él meg nehéz helyzeteket, Jézus pedig ma is ugyanúgy folytatja közöttük az üdvösség művét.

Június 5–8. – Lisszabonban került megrendezésre a III. Katolikus-Ortodox Fórum, amelynek témája a mind mélyebbre ható válság volt. Az egyházak képviselői a pénzügyi és gazdasági kérdések mellett kulturális és eszmei szempontokat is megvizsgáltak.

Június 28. – Az immár hagyományossá vált szokásnak megfelelően Szent Péter és Pál ünnepére Rómába érkeztek a konstantinápolyi ökumenikus pátriárka küldöttei, akiket fogadott a pápa. A két egyházfő az ünnep kapcsán megerősítette elkötelezettségét a mind teljesebb egység megvalósítása mellett.

Augusztus 16–19. – Kirill moszkvai pátriárka – Josef Michalik érsek, a Lengyel Püspöki Konferencia elnökének meghívására – Lengyelországba látogatott. A legfontosabb esemény az volt, hogy 17-én Varsóban sor került a közös megbékélési nyilatkozat aláírására. Az ortodox főpapot állami vezetők is fogadták. A pátriárka még útja előtt nyilatkozatot tett közzé, amelyben így fogalmazott: „Meg kell változtatni az országaink és népeink közötti kapcsolatok hangnemét. Ehhez csak azt kell kimondani, hogy bocsáss meg”.

Augusztus 31. – Megkezdődött a *Ratzinger Schülerkreis* (a mostani pápa egykori tanítványai) éves szemináriuma Castel Gandolfóban. Az idei téma az ökumenizmus volt.

Szeptember 8. – A 19 éves korában megkeresztelkedett Juszuf Nadarkhani lelkész kiszabadult. A 2009 szeptemberében bebörtönzött Nadarkhanit egy teheráni bíróság 2010 októberében aposztázia vádjával halálra ítélte. Hatalmas nemzetközi tiltakozás követte az ítéletet. Az ez év szeptember 8-án, többszöri halasztás után megtartott újabb tárgyaláson a bíró eltörölte a halálos ítéletet és „muzulmánok közötti térítés” miatt 3 év börtönre változtatta. Az előzetes letartóztatásban töltött idő beszámításával a lelkészt azonnal szabadlábra helyezték.

Szeptember 29. – I. Bartolomaiosz konstantinápolyi ökumenikus pátriárka nyilatkozatot tett közzé, amelyben elítélte a vallási fanatizmust, s felszólított a vallások, illetve a lelkiismereti szabadság tiszteletben tartására.

Október – Bartolomaiosz konstantinápolyi ökumenikus pátriárka meghívására Kos szigetén találkoztak az ortodox egyházak ökumené terén elkötelezett képviselői. A tanácskozás célja az volt, hogy előkészítsék az Egyházak Világtanácsának 10. világkonferenciáját, amelyre 2013. október 30. és november 8. között kerül sor Busanban, Dél-Koreában. A felszólalók megerősítették közösségeik elkötelezettségét az egység, a béke és az igazságosság terén, ugyanakkor aggódalmuknak adtak hangot a különösen a Közel-Keleten, Szíriában tapasztalható erőszak miatt.

Október 11. – A II. Vatikáni Zsinat megnyitásának 50. évfordulóján a Szent Péter téren bemutatott szentmisével kezdetét vette a katolikus egyházban a Hit éve. Az ünnepen megjelent I. Bartolomaiosz konstantinápolyi ökumenikus pátriárka és Rowan Williams Canterbury-i érsek, az anglikán egyház prímása, valamint még számos keleti, ortodox és protestáns egyház képviselője. A pátriárka beszédében felidézte, hogy római tanulmányai idején mekkora öröm volt számára, hogy részese lehetett nem egy zsinati ülésnek, eseménynek. A II. Vatikáni Zsinaton került elfogadásra a katolikus ökumenikus törekvést támogató, annak elveit leszögező *Unitatis redintegratio* kezdetű dokumentum.

November 4. – Megválasztották az új kopt pápát, sorrendben a 118-ikat. II. Tawadros-t a párbeszéd embereként ismerik, nagy szeretetnek örvend hazájában. Gratuláló üzenetében XVI. Benedek méltatta az előd, Senuda pápa erőfeszítéseit az ökumené terén, s reményének adott hangot, hogy a baráti kapcsolatok tovább mélyülhetnek. I. Bartolomaiosz Isten áldását és kegyelmét kívánta az új egyházfőnek

az Egyiptomra nehezedő számos feszültség és nehézség idején. Olav Fykse Tveit, az Egyházak Világtanácsának főtitkára azon kívánságának adott hangot, hogy az új kopt pápa sikeresen mozdíthassa elő a szabadság, egyenlőség, igazságosság és béke ügyét.

Magyarország

Február 22. – 2012-ben első ízben találkozott a három nagy keresztény történelmi egyház vezetősége. A katolikus, evangélikus és református püspökök a MRE székházában tanácskoztak. A zsidóság képviselőivel való előzetes egyeztetés után arra a döntésre jutottak, hogy évente megrendezésre kerülő közös keresztény-zsidó imát tartanak, a Keresztény-Zsidó Tanács szervezésében. A kormányzattal való kapcsolat-tartás nehézségei mellett szó volt a cigányság körében végzett szolgálatról is.

Április 19. – A katolikus, református és evangélikus egyházi vezetők közös nyilatkozatban utasították el a tiszaezlári vérvád parlamentben történt felemlegetését, és emlékeztettek arra, hogy a keresztény hit és az emberség „semmilyen körülmények között nem fér össze az antiszemizmussal, a vallási közösségek, népcsoportok elleni gyűlöletkeltéssel”.

Május – 2017-re, a reformáció kezdetének 500. évfordulójára készülve született meg a Refo500 kezdeményezés, amely számos egyetemet, kutatóközpontot egyesít, hogy az eltérő szakterületek képviselői (történészek, irodalmárok, filozófusok, teológusok és még sokan mások) a tudományok összmunájaként tudják mind mélyebben megismerni, értékelni a reformációt. A kezdeményezéshez magyar részről csatlakozott az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpontja, a Magyarországi Református Egyház és a Károli Gáspár Református Egyetem.

Június 11. – Az esztendő során másodszor találkoztak a három keresztény történelmi egyház képviselői, ezúttal a Déli Evangélikus Egyházkerület székházában. Téma volt az egyházi iskolák helyzete, valamint a hit- és erkölcsstan-oktatás is.

Június 28. – Megkezdődött a kolozsvári belvárosi templomban az Erdélyi Unitárius Egyház zsinatának az ülése. Itt a Magyarországi Egyházkerület megjelent képviselői ismertették szándékukat, miszerint a két közösség – a magyarországi és az erdélyi unitárius egyház – egyesüljön. A jelenlévők egyetértő szavazata alapján megvalósult az egyházegyesítés.

Július 16–17. – Magyarországra látogatott Elisabeth Dieckmann, a Német Egyházak Tanácsának főtitkára. Meghívója Fischl Vilmos, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának a főtitkára volt.

Augusztus 31–szeptember 2. – Budapesten került sor a *Genfestre*, a Fokoláre mozgalom szervezésében tartott ökumenikus és vallásközi ifjúsági világtalálkozóra, amelyen az öt kontinensről érkezett 12.500 fiatal vett részt. A jelmondat ez volt: „Let’s bridge – Építsünk hidakat!” A fiatalok szombat este békementben vonultak végig az Andrássy úton, majd a Széchenyi téren jelképesen „hidat építettek”. Vasárnap a keresztény ifjak saját közösségeik istentiszteletein vettek részt, majd délben a Szent István bazilika előtti téren imádkoztak együtt a békéért.

Szeptember 30–október 4. – Magyarországra látogatott Bechara Butrosz Rai maronita pátriárka. A látogatás során díszdoktori címet vett át a Pázmány Péter

Katolikus Egyetemen. A felsőoktatási intézmény egyben együttműködési megállapodást is aláírt a libanoni Kaslikban működő Szent Lélek Egyetemmel. 2-án este a pátriárka maronita rítusú liturgiát mutatott be a Szent István bazilikában. A szentmisén számos hívő vett részt, köztük hazánkban élő arab keresztények is. A pátriárka arab nyelvű homiliáját Németh Pál református lelkész tolmácsolta.

Október 4. – Megáldották Devecserben azt az ökumenikus kápolnát, amely a károsultak számára épített új lakóparkban kapott helyet. A jelenlévő evangélikus, katolikus és református püspökök mind köszönetüket fejezték ki azért, hogy ez a terv megvalósulhatott.

A hírek forrásai: Vatikáni Rádió, Magyar Kurír, www.reformatus.hu, uj.lutheran.hu, Christian Solidarity International.

Összeállította: Török Csaba

Joseph Ratzinger – XVI. Benedek A Názáreti Jézus című könyve, II. kötet

„Jézus ... azt akarja, hogy útját és tetteit az ószövetségi ígéretek alapján értsék, amelyek benne valósulnak meg. Az Ószövetség róla beszél – és fordítva: ő maga Isten szavai szerint él és cselekszik, nem saját programja vagy kívánságai éltetik. Fellépésének alapja Atyjától kapott megbízása iránti engedelmesség. Utja Isten szavai legbelső megélésén át vezető út.” (15. o)

Magyarázat a kivonat olvasásához:

Ez a fenti állítást igazoló kivonat úgy készült, hogy minden egyes önálló bekezdés a pápától vett idézetet tartalmazza idézőjelek közé téve, ezt követi a könyvbeli oldalszám. A szövegben előforduló idézetek '...' jelek közé vannak téve. A szövegben a hivatkozások az ószövetségi, illetőleg az újszövetségi helyekre kerek zárójelben egyértelműek. Ahol saját magyarázatot fűzök a szöveg értelmezéséhez, ott ezt szögletes zárójelben teszem.

A könyv legfontosabb állításai

„A János-evangélium háromszor tudósít arról, hogy Jézus nyilvános működése idején pászka-, azaz húsvéti ünnepen vett részt: az első húsvét alkalmával megtisztította a templomot (2, 13-25); a kenyérszaporítás húsvétja (6, 4), végül pedig a halál és feltámadás húsvétja következett (12, 1; 13, 1) .... A szinoptikusok egyetlen húsvéti ünnepről beszélnek, a keresztes és feltámadás húsvétjáról.” (13. o.)

„Ilyen ószövetségi előképek: a számár választása a királyi bevonuláshoz és lefoglalása; az előkép a Teremtés 49,10; és Jézus szerénységére utalva Zakariás próféta jövendölése: (Zak 9,9),-ill. az evangéliumi helyek. (Mt 21, 5; Jn 12, 15)” (14-15. o.)

„Jézus ... Máté (21,7) és Márk (11,7) szerint egyszerűen felült a számára, míg

Lukácsnál felültetik rá, (19,35), mint Salamont, királlyá választásakor és felkenésekor (1 Királyok könyve 1, 33)” (16. o.)

’Hozsánna! Áldott, aki az Úr nevében jön’ (Márk 11, 9), míg ószövetségi elődje a 118. Zsolt 25köv” (16.o.)

„Másnap... bement a templomba, és elkezdte kiűzni onnan a kereskedőket és árusokat: ’A pénzváltók asztalait és a galambárusok állványait pedig felforgatta (Mk 11, 15). Az Ószövetségben ’Az én házamat az imádság házának fogják hívni minden nép számára. Ti meg rablók barlangjává tettétek’ „ (Mk 11, 17;) (v.ö. Iz 56, 7; Jer 7, 11). .... Cselekedetével Jézus .... nem sértette meg a Törvényt és a Profétákat.” (20. o.)

„Bontsátok le ezt a templomot, és harmadnapra fölépítem”. (Jn 2,19) Jézus a zsidó hatóságnak válaszolt így, amely jelet kívánt tőle bizonyítékul, hogy van joga olyan tett véghezvitelére, mint a templom megtisztítása. -Előképe: ’Mert a búzgóság emésztett házadért.’ (Zsolt 69,2.8.10) „ (27. o.)

„A jeruzsálemi bevonulás után elhangzott beszédek között .... Lukácsnál Jézusnak a szent város felé vezető útján hangzik el: ’Jeruzsálem, Jeruzsálem, megölsz a prófétákat és megkövezed, akik hozzád küldettek! Hányszor akartam egybegyűjteni fiaidat, ahogy a tyúk szárnya alá gyűjti a csibéit, de nem akartátok. Íme, elhagyott lesz házatok...’ (Mt 23, 37köv.; Lk 13, 34köv). ....A védelmező és aggódó anyamadár képe az Ószövetségben: ’Mily drága a te kegyelmed, Uram! Az emberek fiai menedéket találnak szárnyaid árnyékában.’ (Zsol. 36, 8) (29. o.), ... Isten maga hirdeti ki, ... , hogy elhagyja a templomot, sőt ’üresen’ hagyja. ... Jézus feltámadását követő időkben, amikor a templomban fokozatosan megszűnnek az áldozatok, és csak az imádság háza lesz, Krisztus után 70-ig, amikor véglegesen elpusztul.” (30. o.)

„Lássuk a világ végének meghirdetését, az Emberfia visszatértét és az egyetemes ítéletet (Mk 13, 24-27).;.... az eljövendő emberfia, kiről Dániel .... beszélt (Dán 7,13), most a tanítványokhoz szóló Emberfiával azonos.” (47. o.)

„Júdás árulása (Jn 13,18-21) a Zsolt 41,10 ill. a Zsolt 55,14 ószövetségi prófeciákon nyugszik. (’Aki kenyereket eszi, sarkát emelte ellenem.’) -A görög Bibliában az evés szó helyett Jézus azt a kifejezést használja, amellyel az élet kenyereiről szóló példabeszédében az ő testének ... vételét jelölte ! (59. o.)”

[Ez fontos pontosítás, mert akkor nem úgy hangzottak Jézus szavai, hogy ’Ha nem eszitek az én testemet, ..., hanem: ’ha nem veszitek az én testemet’ (Jn 6, 54-58).]

„Izajásnak az Úr szolgájáról szóló második énekében olvassuk: (Az Úr) ’így szólt hozzám: A szolgám vagy, benned fogok megdicsőülni! ’ (Iz 49, 3). Az olajfák-hegyi történet jánosi változata: ’Megrendült a lelkem. Mit is mondjak. Atyám, szabadíts meg ettől az órától? De hiszen éppen ezért az óráért jöttem. Atyám, dicsőítsd meg nevedet!’ Erre szót hallatszott az égből: ’Megdicsőítettem és ezután is megdicsőítem.’ (Jn 12,27köv).” (64.o.)

„Jézus imája pontosan követi a Lev 16.-ban leírt imádság felépítését, ahogy a főpap önmagáért, a papságért és Izrael egész közösségért engesztel, úgy imádkozik Jézus saját magáért, az apostolokért, s végül mindazokért, akik az ő igéje által a jövőben hisznek majd benne (vö. Jn 17, 20) .... Eszerint a Jn 17 teológiája pontosan megfelel annak, amit a Zsidóknak írt levél részletesen kifejt.” (66-67 o.)

„Jézusnak az Atyához intézett szavai az engesztelés napjának szertartására, ... a kultusz

megújítására céloztak. Az állatáldozatoknak vége. (Lev 16 és 23-32) .... Helyükbe lép az, amit Pál .... a szavakba öntött, értelmes kultusznak mond, – (Róm 12, 1.)” (67. o.)

„A jó pásztorról szóló beszédben .... Jézus ötször is elmondja erről a pásztorról, hogy életét adja a juhokért (Jn 10, 11; 15; 17; 18köv), s ezzel egyértelműen felidézi az Iz 53, 10 szövegét.” (68. o.)

„Tanítványaiért imádkozva Jézus így szól: 'Szenteld meg őket az igazságban, mert hiszen a tanításod igazság. .... Értük szentelem magamat, hogy ők is szentek legyenek az igazságban' (Jn 17,17; 19). Jézus önmagáról jelenti ki, hogy 'az Atya megszentelte és a világba küldte.' (Jn 10,36) .... a „megszentelés” azt jelenti, hogy valamit -személyt vagy valami tárgyat- Istennek adunk át, különösen is kultikus használatra. Lehet ez egy áldozat megszentelése (Kiv 13,2; MTörv 15,19), másfelől jelentheti a pap felszentelését (Kiv 28,4), azaz Isten szolgálatára és kultuszára rendelését.” (72. o.)

„Azt halljuk, hogy az Atya elküldte a világba és megszentelte. A szentírásmagyarázók rámutatnak, hogy ennek a mondatnak sajátos párhuzamát megtaláljuk Jeremiás próféta meghívásának elbeszélésében: 'Mielőtt megalkottalak anyád méhében, már ismertelek; mielőtt megszülettél volna, fölszenteltelek, és prófétául rendeltelek a nemzetek javára' .(Jer 1,5) A fölszentelés ebben az esetben azt jelenti, hogy Isten az egész embert lefoglalja, 'elkülöníti' magának, de el is küldi a népek közé. ....'Te vagy az Isten Szentje' -mondja neki Péter a kafarnaumi zsinagógában, ezzel teljes krisztológiai hitvallást téve (Jn 6, 69.) (72-73. o.)

„Isten kinyilatkoztatta nevét Mózesnek. Ez a 'név' több, mint pusztán szó. Jelentősége, hogy általa Isten megszólíthatóvá lett. .... 'Isten neve' az ő 'immanenciáját' jelenti: valódi jelenlétét az emberek között. .... Jézus mondja: 'Megismertettem velük nevedet, és ezután is megismertetem, hogy a szeretet, amellyel szeretsz, bennük legyen, s én is bennük legyek.' (Jn 17, 26.)” (75. o.)

„Jézus ... övét egészen különleges utolsó vacsorára hívta meg, amely nem tartozott egyetlen zsidó rítushoz sem. Az ő búcsúja volt ez, amelyen valami újat adott, önmagát ajándékozta igazi bárányként, és ezzel megalapította a SAJÁT pászkáját. (92. o.)

„A legfontosabb ellenvetés az utolsó vacsora szavainak és gesztusainak történetisége és eredetisége ellen így foglalható össze: feloldhatatlan ellentétet látnak Jézusnak az Isten országáról szóló üzenete és halálának helyettesítő engesztelésként való értelmezése között. .... igehirdetését az jellemzi, hogy először is egyértelműen Isten üdvösség ígérete vezet, amelyben a közeli ítélő Istent felülmúlja a jelenvaló jószágos Isten. .... P Fiedler ezt írja: 'Jézus egy feltétel nélkül megbocsájtani akaró Atyát hirdetett.' .... A kérdés sokkal inkább az engesztelés. .... jelentős exegéták ...abból indulnak ki, hogy Jézus előbb nagyszerű ajánlatot fogalmazott az Isten országáról és a feltétel nélküli, ajándékba adott megbocsájtásról, de ezután fel kellett ismernie, hogy ajánlata kudarcot vallott, így hát küldetését az Isten szenvedő szolgájáéval azonosította. Belátta, hogy ajánlatának elutasítása után csak a helyettesítő engesztelés útja maradt: hogy magára kell vennie az Izraelt fenyegető nyomorúságot, hogy így sokak számára elhozhassa az üdvösséget. Ahogy az Ószövetség bemutatja Isten útját az emberekkel, abban Istennek éppen ezt a rugalmasságát látjuk, aki az ember szabad döntésére vár, s ha nemet kap válaszul, a szeretet új útját nyitja meg.” (96-97. o.)

„Nyilvánvaló, hogy Jézus útján előre haladva egyre hangsúlyosabb lesz a halál és a feltámadás szükségszerűsége. .... Jézus saját küldetését azzal azonosítja, amelyet Izaiás a templomban kapott az élő Istennel való találkozás után: a próféta megtudta, hogy küldetése először csak további megátalkodottságot vált majd ki, s csak ezáltal jöhet majd el az üdvösség. Jézus tehát már ígéhirdetésének első szakaszában elmondja tanítványainak, hogy éppen így épül fel az ő útja is (Mk 4,10köv; vö. Iz 6, 9)”. (98. o.)

„A kehely felett mondott szóban ...három ószövetségi ige fonódik egybe, ...a Kiv 24,8 – sínai szövetségkötés, azután itt van a Jer 31,31, az új szövetség ígérete a szövetség válsága idején .... és végül itt van az Iz 53,12- az Isten szenvedő szolgájáról szóló titokzatos ígélet, aki sokak bűnét hordozza, s így üdvösséget szerez nekik.” (104. o.)

„Márk azt mondja, hogy Jézus (az Olajfák hegyén) remegni kezdett és gyötrődni. Azután így szólt tanítványaihoz: 'Halálos szomorúság fogta el lelkemet. Maradjatok itt és virasszatok!' 14,33köv) Ez a mondás a Zsolt 43,5-ből való.” (119. o.)

„A Szinédrium tagjai ... így beszélnek a megfeszített Jézusról: 'Ha Izrael királya, szálljon le a keresztről, s akkor hiszünk neki. Az Istenben bízott. Mentse hát meg, ha akarja. Hisz azt mondta: Az Isten fia vagyok' (Mt 27,42köv). Az ószövetségi előképet a Bölcsesség könyvében találjuk meg. A 2. fejeztében olvashatunk arról az igaz emberről, aki a többiek gonoszságának útjában áll, Isten fiának mondja magát, és kiszolgáltatják a szenvedésnek (Bölcs 2,10-20).” (159. o.)

„János a keresztre feszítésről adott beszámolója végén Zakariás próféta mondását idézi: 'Föltekintenek arra, akit keresztülszúrtak.' (Jn 19,36), Zak (12,10).” (166. o.)

„Jézus ... imádkozva halt meg. Lukács szerint utolsó imáját a 31. zsoltárból vette: 'Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet.' (Lk 23,46, Zsolt 31,6). János szerint Jézus utolsó szava így hangzott: 'Beteljesedett!' (Jn 19,30). A Zsidó 5,9-ből kiindulva ugyanezen szónak még egy jelentését ismertük meg: a Tórában papi méltóságra való felajánlást és felszentelést jelent, azaz teljes átadást Istennek.” (168-169. o.)

„A katonák látják, hogy Jézus már meghalt. Így eltekintenek a lábszártöréstől. (Jn 19,34) Ez az az óra, amikor levágják a húsvéti bárányokat. Ezekre érvényes az előírás, hogy egyetlen csontjukat sem törhetik el. (Kiv 12,46) Jézus mint az igazi húsvéti bárány jelenik meg. (169. o.). Ugyanakkor a 34. zsoltárt is kihalljuk a mondásból. Ott ez áll: 'Sokféle szenvedést ismer meg az igaz, de az Úr mindenből kiszabadítja. Az Úr megőrzi minden tagját, hogy egy se törjön szét.' (20köv. versek)” (170. o.)

„Jézus átszúrt szívéből vér és víz folyt ki. Az Egyház a századokon át -Zakariás szava szerint- feltekintett erre az átszúrt szívre, s benne felismerte az áldás forrását.... Az atyák a vér és víz kettős folyamában a két alapszentség, az Eucharisztia és a keresztség jelképét látták. (1Jn levél 5,6köv)” (170. o.)

„A Zsolt 40,7köv. .... szavait a Fiú és az Atya párbeszédeként értelmezi. Ebben a párbeszédben megy végbe a megtestesülés, és ebben válik valósággá az új istentisztelet: 'Áldozatot és felajánlást nem kívántál, de testet alkottál nekem. Nem kedves előtted az engesztelő és égőáldozat. Akkor így szóltam: Íme, jövök, Istenem, hogy teljesítsem akaratodat, amint a könyvtekericsben rólam írva van.' Zsid 10,5köv. vö. Zsolt 40,7köv.)” (175-176.)

„Az üres sír teológiai értelmezését illetően számomra Szent Péter pünkösdi

beszédének egy szakasza tűnik fontosnak, amelyben ő az egybegyűlt tömegnek ... hirdeti nyíltan Jézus feltámadását, ... a Zsolt 16,9-11 idézetével: ... '...testem reményben nyugszik el. Mert nem hagyod a lelkem az alvilágban, nem engeded, hogy szented enyészetet lásson. Az élet útját mutattad meg nekem.' (ApCsel 2,26köv.) „ (192. o.)

„Amit az ógyház a Zsolt 16,10 Szeptuaginta-változatából olvasott ki, az egész patrisztika korának szemléletét is meghatározta. A feltámadásnak lényegi eleme, hogy Jézus teste nem lett az enyészeté.” (193. o.)

„Meglátásom szerint a Feltámadott titokzatos megjelenéseinek megértéséhez segítséget jelenthetnek az Ószövetség teofániái: ... Isten megjelenése Ábrahámnak ... (Ter 18,1-33) ... ; Gedeon (Bír 6,11-24) és Sámson (Bír 13) története is, ahol a férfi alakjában megjelenő 'Úr angyalát' csak abban a pillanatban ismerik fel, amikor titokzatosan eltávozik. ... Mitologikus nyelvezetben egyrészt az Úr közelsége jelenik meg, aki emberként mutatja meg magát, másrészt az ő másfélesége, hiszen nem vonatkoznak rá az anyagi élet törvényei. Ezek persze csak analógiák, mivel a Feltámadott 'teofániájának' újdonsága, hogy Jézus valóban ember, hogy emberként szenvedett és halt meg, hogy most újra él az élő Isten dimenziójában, hogy valódi emberként és mégis Istentől érkezetten jelenik meg – hogy ő maga Isten.” (201.o.)

„A kereszténység jelen: ajándék és feladat, Isten belső közelségének ajándéka, illetve ... cselekvés Jézus Krisztusról tanúskodva. Ebben az összefüggésben olvasható aztán a felhőről szóló mondat, amely körbefogja és eltakarja őt a tekintetük elől. A felhő a színeváltozás órájára emlékeztet minket, amikor a fényes felhő elborítja Jézust és a tanítványokat (vö. Mt 17,5; Mk 9,7, Lk 9,34köv.). Emlékeztet Máriának és Isten hírnökének, Gábrrielnek a találkozására is, aki Máriának a Fenséges erejével való 'megárnnyékozást' megígéri (vö. Lk 1,35). Emlékeztet az ószövetségi szent sátorra, ahol a felhő jelzi az Úr jelenlétét (vö. Kiv 40,34köv), aki a pusztai vándorlás során Izrael előtt vonul mint felhő (vö. Kiv 13,21köv.). A felhőről való beszéd teljesen egyértelműen teológiai jellegű. Jézus eltűnését nem a csillagok közé való utazásként, hanem Isten titkába való belépésként ábrázolja. Ezzel egészen más nagyságrendet, a lét más dimenzióját érinti.” (211. o.)

„Az Újszövetség – az Apostolok Cselekedeteitől a Zsidóknak írt levélig – azt a 'helyet', ahová Jézus a felhő révén eljutott a Zsolt 110,1-hez csatlakozva mint az Isten jobbján való ülést (vagy állást) írta le. Mit jelent ez? Nem egy távoli, kozmikus térről van szó, ahol Isten úgymond felállította a trónját, s ahol ezen a trónon Jézusnak is helyet adott volna. Isten nem valamiféle térben van ....Isten úgy viszonyul mindenféle térhez, mint azok Ura és Teremtője.... 'Isten jobbján ülni' annyit jelent, mint részt kapni Istennek ebből a .... hatalmából.” (211.o.) [Itt eszébe juthat mindenkinek az a Mátétól való idézet (Mt 28,18), miszerint a föltámadt Úr azt mondja: 'Nekem adatott minden hatalom a mennyben és a földön'] .

(Kolonits Veronika)

NAGYPÁL SZABOLCS – DOBOS KÁROLY DÁNIEL (szerk.)

Kizöldülő olajfa

Hivatalos megnyilatkozások a zsidó–keresztény párbeszédben

A világvallások között igen kevés mutat föl olyan szövevényes és terhelt viszonyt, mint a zsidóság és kereszténység, és e kapcsolat a legborzalmasabb mélypontját a vészkorszakban érte el.

Az azóta eltelt évtizedekben – a vallásközi párbeszéd fokozatos kibontakozásával – immáron a remény jelei mutatkoznak, a személyes közeledés és a közös társadalmi föllépés mellett végre megjelent a teológiai és a lelkeségi meglátások kölcsönösen gazdagító megosztása is egymással.

A L'Harmattan Kiadónál a Békés Gellért Ökumenikus Könyvek (BGÖK) sorozatának a negyedik darabja a kétoldalú vallásközi párbeszéd köztül elsőként a keresztények számára – és a remények szerint a zsidók számára is – a legfontosabbat, e két hatalmas vallási hagyománynak a kapcsolatát vizsgálja, lényeges forrásszövegek tükrében.

A három bevezető tanulmány – amelyeket a szerkesztők írtak, illetve Walter KASPER bíborostól fordítottak – áttekinti a két vallás több évezredes kapcsolatából a párbeszéd légkörében megvalósult találkozásokat.

Az első fejezet a Római Katolikus Egyház, a második pedig a genfi központú ökumenikus (elsősorban ortodox és protestáns) kereszténység párbeszédét tekinti át a zsidósággal.

Végül, a harmadik fejezet az alulról induló vallásközi szerveződéseknek – így különösen is a legrangosabbnak, a Nemzetközi Zsidó–Keresztény Tanácsnak – a megnyilatkozásai közül emeli ki a legjelentősebbeket.

A kötet egyik szerkesztője Nagypál Szabolcs (1974) jog- és vallásbölcész, római katolikus teológus, az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Állam- és Jogtudományi Kara (ÁJK) Filozófia Tanszékének egyetemi adjunktusa, a pannonhalmi Békés Gellért Ökumenikus Intézet (BGÖI) tudományos főmunkatársa, a Vallásközi Párbeszéd Társaságának (VPT) elnöke, akinek a kutatási területei az ökumenikus és a vallásközi párbeszéd, a közvetítés és a szelíd viszálykezelés, valamint a jog és az erkölcs kapcsolata.

A másik szerkesztő pedig Dobos Károly Dániel (1971) orientalista (vagyis hebraista és arabista), a Pázmány Péter Katolikus Egyetem (PPKE) Bölcsészettudományi Kara (BTK) Hebraisztika Tanszékének egyetemi adjunktusa, egyben az ELTE BTK óraadója, akinek a kutatási területei a Szentírás utáni zsidó írásbéliség és az összehasonlító sémi szövegtudomány.

A kötet mindenféleképpen egy jelentős hozzájárulás ahhoz, hogy a zsidó–keresztény párbeszéd (és ezáltal a két vallás) olajfája – Magyarországon, Közép-Európában, Európában, ugyanakkor szerte a világon is – újra kizöldüljön, és lombot eresszen.

A kötetben olvasható különböző megnyilatkozások segíthetnek egy új nemzedék újfajta párbeszédében, a vallási, a közéleti és a társadalmi kérdések jóval nyíltabb és sokkal őszintébb megvitatásában.

Konferencia a dialógusról

2012. szeptember 21-22.

A PPKE Esztergomi Hittudományi Főiskolája és a Faludi Akadémia által megrendezett konferenciának a Párbeszéd Háza (Bp., VIII ker. Horánszky u. 20) adott otthont. Az alábbiakban csupán néhány előadásból adunk ízelítőt.

Nemeshegyi Péter jezsuita teológus megnyitójában a párbeszéd lelkületét Szent Ágoston egy prédikációjából kiindulva világította meg. Az egyházatya szerint a Keresztelő, a pusztában kiáltónak a hangja (vox) – és nem a szava (verbum)! – képes volt közvetíteni az őt hallgatónak az Igét.

Hasonlóképpen, amit befogadtunk szívünkbe, azt hangunk képes átadni másnak. Verbum + vox = kommunikáció.

A párbeszéd, tehát nem a politikusok párhuzamos monológjai vagy a XVI. századi hitviták, feltételei a (i) egymás tisztelete, (ii) van megismerhető, objektív igazság, amelyet azonban senki sem birtokol teljesen, (iii) a felek önnevelése, hogy mindig képesek legyenek változásra, tanulásra.

A hitünk alapigazságához való ragaszkodás személyes ügy is, az értünk meghalt Krisztushoz való ragaszkodás. Ezen az alapvető hűségen belül azonban sok mód van a változásra, a tanulásra!

Várnai Jakab ferences teológus a kinyilatkoztatás párbeszéd jellegével foglalkozott. Előadását azzal indította, hogy a köznyelvben a kinyilatkoztatás valamilyen tekintélyelvű, ellentmondást nem tűrő dolog. Az evangéliumok Jézusa viszont gyakran kérdez, mondanivalóját példabeszédekben fogalmazza meg. Az Apostolok Cselekedeteiben is olvashatunk az első keresztények közötti vitákról.

Mindez nem ellenkezik a kinyilatkoztató Isten iránti hódolattal, hiszen Ő döntött úgy, hogy barátként szól hozzánk. Az apostolok először barátként ismerték meg Jézust és csak ezután borultak le előtte.

Jézus állandóan válaszol az Atyának és nem csupán a szavaival. A hívő ebből a teljes válaszból ismeri meg az Atyát. Hasonlóképpen a későbbi nemzedékek az ősegyház válaszából meghallhatják az Atya szavát.

Ezen alapul az, hogy az evangelizáló számára is van következménye annak, amit átad és a befogadó is aktív értelmezővé válik. Mindez nem mai találmány; pl. a 13. századi teológus, Szent Bonaventura szerint a ferences evangelizáció nemcsak adás, de kapás is.

Hankovszky Tamás filozófus kivetített előadásában a filozófia két nagy kísértéséről beszélt. Míg a dualizmus Isten és az emberrel együtt értett világ közötti végtelen, át nem hidalható távolságot hangsúlyozza, a monizmus/panteizmus elmosza a különbséget közöttük. A Biblia szerint párbeszédükben Isten és ember megőrzik alapvető különbözőségüket. Az Istennel való teljes egyesülés gondolata nagyon csábítóan tűnhet, de az igazán nagyszerű az, ha az Ő partnerei leszünk.

Patsch Ferenc jezsuita kivetített előadásában megállapította, hogy a keresztény egyházak nincsenek felkészülve arra, hogy a vallások „piacán” megtalálják a helyüket.

Ez azonban nem csak negatívum; kényszerülnek arra, hogy egymással egyetértésre jussanak és nyitottaknak kell lenniük a többi vallással szemben.

Gyakran hallhatjuk: ma kevés keresztény halna meg a hitéért. De gondoljunk arra is, hogy kevesen is ölnének érte!

A civilizációk összecsapásának és a multikulturalizmusnak (földrajzilag együtt, de mégis elszigetelten élő kultúrák) nem is olyan régen nagyon divatos modelljei már egyaránt meghaladtak. A kultúráknak úgy kell egymás mellett élniük, hogy megkísérlik megérteni egymást. A legfontosabb az, hogy erős meggyőződés mellett is hallgassák meg a másikat.

(Vető István)

Ökumenikus töredékek Iránból

Ez év márciusában Iránban jártunk. A Teheránba vivő gépen egy fiatal iráni orvos a szomszédunk, hamar a szokványosnál sokkal komolyabb beszélgetésbe keveredünk vele. Megtudjuk, hogy vallását nem követi, de Istenben hisz és felmenői között örmény és zsidó nők is voltak (aki muszlimhoz megy férjhez, annak át kell témnie az Iszlámra). Reméljük, hogy a halálunk után bennünket testestől/lelkestől váró Istenbe vetett reményünk megvallása segíteni fogja ezt a rokonszenves fiatalembert élete során.

Egyetemi elfoglaltságom alatt Eva kideríti, hogy hol találunk a szállodánkhoz viszonylag közel – persze a 10 milliós Teherán távolságainak értelmében – misét. Vasárnap a taxiba szállva megmondjuk az utcát és a házsámot. A taxis arca felderül, megszólal „csilisza”, ami farsziul (perzsául) keresztény templomot jelent. El is kezd keresztet vetni, majd széttárja a karjait felfelé fordított tenyérrel, mutatva, hogy hogyan imádkoznak a keresztények és hogyan ők, a muszlimok. Szemmel láthatóan meg van elégedve, hogy templomba megyünk, lehet, hogy eddig kevés nyugati turista vitette magát vele templomba.

Az örmény katolikus templomban nem sokan vannak, a sekrestyéstől megtudjuk, hogy kicsit később kezdődik a mise. Hamarosan beöltözik, ő a ministráns a mi latin katolikus fogalmaink szerint. A liturgia nagy része az ikonosztáz funkcióit ellátó kárpit mögött történik, az Úr testét is a sekrestyés hozza ki tányéron a híveknek. A mise vége felé tíznél is több fogyatékos gyerek és fiatalember jön be a templomba, bizonyára az örmény közösségnek a templom melletti épület komplexusában laknak.

A következő vasárnap a domonkosokhoz megyünk misére. Paul atya, az ír plébános rögtön felfedezi az új jövevényeket, megkérdi, honnan jöttünk, hogy hívnak bennünket. A mise elején be is jelenti a híveknek, hogy irániak és több más náció mellett már magyarok is vannak. A mise nyelve váltakozva angol és farszi, az énekek egy része ismerős. Mise után mindenkit beinvitálnak egy teára a plébániai terembe. Paul atya összeismertet bennünket egy korunkbeli francia hölgygel, aki még a sah

BÚCSÚZTATÓ

---

idejében Franciaországban férjhez ment egy iránihoz és követte férjét, mikor az hazaköltözött. Elmondja, hogy a keresztény egyházak szabadon működnek, de a fiatalok érvényesülése nehéz, állami alkalmazást nem igen kapnak. Ehhez jön a muszlim-keresztény vegyes házasság esetén az áttérés kényszere. Mindez magyarázza a fiatalok emigrációját. Beszélgető társunk fiai is Franciaországban élnek. Kérdezzük az ország ősi keresztény közösségei, az asszír és az örmény egyházak felől. Ezek létszáma is fogyatkozik. Sajnos ez a két közösség nem igen kommunikál egymással, az asszírok általában jóval szegényebbek az örményeknél. A teremben legalább tíz, hazai kinézetű fiatal – inkább férfiak de nők is – teázik, beszélget. Kérdésünkre Paul atya megerősíti véleményünket, ők irániak. Pénteken még jóval többet látnánk, mondja; a vasárnap itt munkanap, sokan ezért nem tudnak eljutni misére.

Az egyetemi előadások végeztével van két szabad napunk, amelyeket a turisták kedvelt célpontjában, Iszfahánban töltünk. Meglátogatjuk a Dzsulfa nevű örmény negyedet. Az iszfaháni örményeket Nagy Abbász sah telepítette ide a 17. században, ők is szabadon gyakorolhatták és gyakorolhatják vallásukat, de az említett okok miatt ez a közösség is fogyatkozik. A tucatnyi örmény templom közül csak kettő aktív. Egy múzeumként működő örmény templom hajójában a 17. századi freskók teljesen európaiak, valószínűleg egy Velencében élő örmény festő munkái. A szentély freskói viszont a perzsa miniatúrák stílusában készültek. Az örmény ortodox egyház katedrálisának udvarán szerény modern emlékmű emlékeztet az örmény holokausztra.

(Vető István)

Heller György halála

Ez év szeptember 17-én, hitvalló élete 90. évében meghalt dr. Heller György gépészmérnök, MÁV igazgató, címzetes egyetemi docens, a vasúti fékezés nemzetközileg elismert szakértője. A szakmáját teljes szívvel művelő kíváló szakember teljes szívvel szolgálta az evangéliumot. A Szent István Társulat elnöke volt akkor, amikor ezért nem járt dicséret, és volt energiája Joseph Ratzinger „A liturgia szelleme” c. könyve magyarra fordításához.

Gyurka bátyánk nagy szerepet játszott a Gaizler házaspár lakásán 1983-tól havonta tartott féllegális összejövetelek szervezésében, a résztvevők egybefogásában, majd megalakulása után a KÖT életében és az ÖKUMENÉ szerkesztésében. Lobogó lánggal égő alapító elnökünk mellett nagy szolgálatot tett az ő bátor óvatossága, okos megfontoltsága. Gaizler Gyula szeretettel mondogatta, hogy milyen nagy szüksége van a KÖT-nek egy igazi „fékezési, szakemberre.

Hűséges barátunk emlékét szeretettel őrizzük.

(Vető István)